

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Спорт псэуалъэхэм яшын тегушылагъэх

Сурэтыр Изшынэ Аслъан тырихыгъ.

— АР-м и Лышхъэ Тхаклу-цынэ Аслъан пшъэралъэхэм кытфигъууцугъэм диштэу, республикэ стадионмэрэ ащ пэмчыжъу дгъэпсырэ бассейнымрэ яшынкIэ апэрэ уцугъор мы илэсыр имыкIызэ тыухын, джащ фэдэу физкультурнэ комплексэу Мыекыуапэ итыгъэкъохапIэIэ щедгъэжъагъэм ылэныкIэу унашъоу шыIэхэр гъэцIэгъэн-

хэм тынаIэ атедгъэтын фае, — кыIуагъ Къумпыл Муратэ.

Объектхэм яшын пэIухъан фэе ахъцэу агъэнэфагъэр нахыбэ шыгъэным фэшI федеральнэ гупчэм зыфэгъэзэгъэн зэрэфаем, ащ епхыгъэ IофшIэнхэр зэрэIыкIуатэхэрэм республикэм ипашэхэм анаIэ зэрэтырагъэ-тышттым, нэмыкI лэныкIохэм М. Къумпылыр къащыуцугъ.

Спорт псэуалъэхэм яшынкIэ Iофхэр зэрэзыхахэрэм уигъэрэ-зэнэу щыт, ахъцэри игъом къаIэIахъэ. Специалистхэм кызы-раIуагъэмкIэ, республикэ ста-дионым изетегъэпсыхъан феде-ральнэ бюджетым кытIупшыгъэ сомэ миллиони 130-рэ пэIуагъэ-хъэгъах, джырэблагъэ джыри сомэ миллион 60 къаIэIахъанэу ежэх. Футбол ешIапIэр ыкIи кы-

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ ипшъэралъэхэр зыгъэцIэгъэр Къумпыл Муратэ мы мафэхэм зэхыцэгъэ зэхэсыгъом Мыекыуапэ дашыхъэрэ спорт псэуалъэхэм алэныкIэ IофшIэнхэр зэрэIыкIуатэхэрэм, гумэкIыгъоу шыIэхэм, анахъ шхъалэу зэшIахын фаехэм щатегушылагъэх. Ащ хэлэжъагъэх АР-м псэо-лэшынымкIэ, транспортымкIэ ыкIи гъогу хызы-мэтымкIэ иминистрэу Валерий Картамышевыр, АР-м физическэ культурэмкIэ ыкIи спортымкIэ и Комитет итхъаматэу ХъасаныкIо Мурат, къэралыгъо учрежде-ниеу «Стройзаказчикым» ипашэу Абрэдж Аслъан, ООО-у «Марк-сервис» зыфилорэм игенеральнэ ди-ректорэу ЦуекIо Мурат, нэмыкIхэри.

зыщачыхъэрэ гъогухэр ашIы-гъахъ, къокIыпIэ трибунэр аухы.

Бассейным ишын зэкIэмкIи сомэ миллиони 151-рэ пэIу-хъанэу ары кызыралытагъэр. Ащ шыцэу республикэ бюдже-тым кытIупшыгъэ сомэ мил-лион 34,3-р зыщыIагъэм пэIу-агъэхъахъ. Федеральнэ гуп-чэм мы илэсыр сомэ милли-он 35-рэ къафитIупшыцэу ежэх.

— Технологикахэр дгъэфе-дэхъэ, дунэе шапхъэхэм ади-штэрэ псэуалъэхэр тшIынхэр

типшъэралъ шхъалэхэм зэу ашыщ, — кыIуагъ зэфэхы-сыжхэр кышIыгъэ Къумпыл Муратэ. — ГумэкIыгъоу, шыIа-гъэу шыIэхэр дэгъэзыжыгъэн-хэм пае проектхэм ягъэцIэгъэн дэлэжъэрэ структурэхэм феде-ральнэ гупчэм зыфагъэзэнышъ, ахъцэ тедзэ республикэм кы-зэрэIэIахъахъ, Iофхэр нахъ псынкIэу зэрэIыкIотэшттым иамалхэр кызыфагъэфеде-дэнхъ фае.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

МинитIум ехъумэ агъэфеде

Наркотикхэм алэныкIэу непэ Iофхэм язытет, ахэм япхы-гъэ бзэдэжIагъэу республи-кэм щызэрахъэхэрэм апэшIуе-кIорэ Iофхъабзэу зэшIахы-хэрэм кIэух зэфэхысыжъэу афэхъухэрэм къатегушылагъэх УФ-м и ФСКН Краснодар краимкIэ и Регион гъэIоры-шIапIэ Адыгэ Республикэм-кIэ и Къутамэ ипашэу Сергей Рудковскэр, АР-м хэгъэгъу кIоцI IофхэмкIэ иминистрэу Александр Речицкэр, Роспот-ребнадзорым АР-мкIэ и ГъэIо-рышIапIэ ипашэу Аджыр Ас-лъан. Наркотикхэр ягъэфеде-хъу, ахэм ишIыIэныгъэ япхыгъэ хъугъэу Адыгеим непэ нэгы-рэ 2268-рэ ис. Ар учетым хэ-тыр ары. Амыгъэунафыгъэхэр кыдыхэпIыгъэхэм, а пчъа-гъэр мымакIэу зэрэдэIоештыр шхъэихыгъэу къэгъушылагъэ-хэм кыхагъэщыгъ. Мы илэ-сым иапэрэ мээитф кыкIоцI наркотикхэм япхыгъэ бзэдэ-жIэгъэ 88-рэ зэкIэмкIи рес-публикэм щызэрахъагъэу Нар-коконтролымрэ МВД-мрэ яIо-

Общественнэ рэ-хъатныгъэр къэ-ухъумэгъэнымкIэ Советэу нарко-тиххэм апэшIуе-кIорэ Комиссиеу АР-м щызэрахъагъэ-хэм тыгъуасэ, мэкъу-огъум и 8-м, зэхэсы-гъо зэдыраIагъ. Ар зэришагъ АР-м и Лы-шхъэ иIэнатIэ зыгъэ-цIэгъэр Къумпыл Му-ратэ.

фышIэхэм агъэунафыгъ, уго-ловнэ Iоф 91-рэ кызыIахыгъ, нэгырэ 53-мэ уголовнэ пшъэ-дэIыжъ ахы. Арэу щытми, наркотик веществохэр Iузы-гъэкIыхэрэм шыкIэ зэфэ-шхъафхэр агъэфеде, чIыпIэу зыщыIуагъэкIыштхэри къагъо-тых. Ахэм апэшIуекIорэ Iоф-хъабзэу зэшIахыхэрэм, тапэ-кIэ ашIэнэу агъэнэфагъэхэм зэхэсыгъом хэлэжъэхэрэр нэ-ужым шагъэгъозагъэх.

Зыныбж имыкIыгъэхэр наркотикхэм зэрэахъуагъэ-гъэштхэм нахыбэу анаIэ тыра-гъэтынэу, наркотикхэм апэ-

шIуекIорэ Iофхъа-бзэу зэшIахыхэрэм къоджэ псэупIэхэм япашэхэр нахыбэу къахагъэлэжъэнхэу Къумпыл Муратэ къариIуагъ.

— Къоджэ псэупIэхэм япа-шэхэм унагъо пэпчъ ишIаIаIэ, икIэбар дэгъоу ашIэ, тгъэ шы-хъугъэри къанэсыжышъ, ахэр IэпыIэгъу кышъуфэхъунхэ алэIышт, — кыIуагъ ащ. — Мы Iофыр анахыбэу узыгъэ-гумэкIын ыкIи уздэлэжъэн фаехэм зэрэахъуагъэ кыдэ-шъулыгъи, зэкIэри кыхъажъу-гъэлажэ, законыр зэрэжъугъэ-федэшттым шъупыл.

Нэужым АР-м гъэсэн-гъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ иминистрэу БеданыкIо Рэмзанэ кIэлэеджакIохэр наркотик-хэм ашыухъумэгъэнхэм фэгъэ-хыгъэ программэр гъэсэн-гъэм епхыгъэ учреждениехэм ашыгъэцIагъэ зэрэхъурэм фэ-гъэхыгъэ доклад кышIыгъ. Джащ фэдэу наркотикхэм апэ-шIуекIорэ Iофхъабзэу зэшIа-хыхэрэм кIэIэу къатегушы-лагъэх АдыгэIагъэ админист-рацием ипашэ игуадзэу Джа-мырзэ Гошнагъорэ Теуцожь район администрацием ипашэ иIэнатIэ зыгъэцIэгъэр ХъаI-мамыкIо Азэматрэ.

ХЪУТ Нэфсет.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ и Указ

Адыгэ Республикэм щыпсэухэрэм IофшIэпIэ чIыпIэхэр къафэзыгъотырэ къэралыгъо къулыкIум и ГъэIорышIапIэ ипашэ ехылаIагъ

Адыгэ Республикэм и Конституциие ия 78-рэ статья иподпунктэу «р»-м диштэу унашъо сэшIы:

1. Цыганкова Галинэ Сергей ыпхъур Адыгэ Республикэм щыпсэ-ухэрэм IофшIэпIэ чIыпIэхэр къафэзыгъотырэ къэралыгъо къулыкIум и ГъэIорышIапIэ ипашэу гъэнэфэгъэнэу.
2. ЗыкIэгъэхэрэ мафэм щегъэжъагъэу мы Указым кIуачIэ иIэ мэхъу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ ипшъэралъэхэр зыгъэцIагъэу КЪУМПЫЛ Мурат

къ. Мыекыуапэ,
мэкъуогъум и 3, 2011-рэ илэс
N 57

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ иунашъу

Рэзэныгъэ тхыль етыгъэным фэгъэхыгъ

Адыгэ Республикэм игаз хызымэт зызыхагъэр илэс 50 зэрэхъурэм ыкIи чIыдэгъэ, газ промышленностым иIофышIэхэм я Мафэ епхыгъэу **Колесниченко Сергей Иван ыкIом** — пшъэдэIыжъэу ыхыерэмкIэ гъунапкъэ гъэнэфагъэ зIэ обществоу «Газпром межрегионгаз Майкоп» зыфилорэмрэ зIэухыгъэ акционер обществоу «Адыггаз» зыфилорэмрэ ягенеральнэ директор — рэзэныгъэ тхыль фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ ипшъэралъэхэр зыгъэцIагъэу КЪУМПЫЛ Мурат

къ. Мыекыуапэ,
мэкъуогъум и 8, 2011-рэ илэс
N 93

Языгъэпсэфыгъо чэфэу афызэхашагъ

ЖьоныгъуакIэм иаужырэ тхьамафэ Адыгэ Республикэм ичIыпIэ зэфэшхьафхэм кыащыхъугъэгъэ псыкIуным цыфхэм кыныбэ кыафыхьыгъ. МыекIопэ, Джэджэ, Шэуджэн ыкIи Кошхьэблэ районхэм арыт псэупIэхэм ащыщхэм ошхьшом ыпкIэ кыкIэу, кыушхьэ псыхьохэу Шхьагуашэ, Фарзэ, Къурджыпс, Лабэ ыкIи нэмыкIхэр лъэшэу кыуухи, псыр янэпкхэм кыадэкIыгъагъ, лэжыгъэшIапIэхэми, псэупIэхэми кыакIэогъагъ.

Цыфхэм псым зэрарэу кыарихыгъэр дэгъэзыжыгъэным тегъэпсыхьэгъэ Иофтхьабзэхэу республикэ гъэцкIэкIо хабзэм непэ зэрихьэхэрэм ащыщ псыр зыкIэогъэ унагъохэм ясабыйхэр ны-тыхэм ашхьащашынхэш, кIэлэцIыкIу зыгъэпсэфыпIэ лагерьхэм япсауныгъэ ащагъэпытэнэу гъэкIогъэнхэр.

АР-м ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ и Министерствэ кыызэрэщытаIуагъэмкIэ, жьоныгъуакIэм и 28-м кыщегъэжыгъэу Адыгем ыкIи Ставрополь краим арыт кIэлэцIыкIу лагерьхэмр санаториэхэмр псым зиягъэ аригъэкIыгъэ унагъохэм якIэлэцIыкIу 284-мэ япсауныгъэ ащагъэпытэ. Мэкъуогъум и 10-м кыщегъэжыгъэу зифошIэн езыхъэжыгъэ кIэлэцIыкIу лагерьхэу «Эдельвейсыр» «Турист» зифиорэмр псыкIуныр зыпэкIэкIыгъэ сабыйхэм зачарагъэгъэпсэфыщт.

Псым иягъэ зэригъэкIыгъэ унагъохэм кыарыкIыгъэ сабыйхэм ащыщхэр зыдащэгъэхэ лагерьхэу «Горная» ыкIи «Лань» зыщIэхэу МыекIопэ районьмкIэ поселкэу Хьаджэху дэтхэм джырэблагъэ тащылагъ. Апэ тызыдэкIогъэгъэ кIэлэцIыкIу

лагерэу «Горная» зыфиорэм ипашэу Татьяна Нихотиным кыызэрэтиIуагъэмкIэ, мы зыгъэпсэфыпIэм псэумкIи кIэлэцIыкIу 251-рэ щайыгъ. Ахэм ащыщэу нэбгырэ 80-р МыекIопэ, Шэуджэн, Кошхьэблэ ыкIи Джэджэ районхэм кыарыкIыгъэ кIэлэцIыкIу. Ахэм лъэшэу анаIэ атырагъэты. Мафэм 5 агъащх. Нэбгыри 2 — 3 зэрыс унэ зIухыгъэхэм арысх. Мафэ къэс ахэр зыплыхьако ащх, зэнэкъокъу зэфэшхьафхэр, джэгулэ чэфхэр кIэлэпIухэм афызэхашэх, яуахтэ гъэшIэгъонэу агъако.

КIэлэцIыкIу лагерэу «Лань» зыфиорэри, кыызэрэтиIуагъэу, Хьаджэху дэт. Ащ нахь ин ти-республикэ итэп. ПсэумкIи ащ кIэлэцIыкIу 450-мэ ягъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо уахтэ шагъако. Псыр кызыкIэогъэ унагъохэм кыарыкIыгъэ кIэлэцIыкIуи 123-рэ лагерым щайыгъ. НыбжыкIэхэм МыекIопэ районьм ичIыпIэ дахэхэу гум кынэжыкIхэрэр зэрарагъэлэгъухэрэм, ахэм хьышэу апылтыр кыазэрафауатэрэм имызакъоу, мэфитф пIалэкIэ хы ШуцIэ Iушъом ащх. Зы купыр мэфитфэ кызытырэ уж нэмыкI купыр автобусхэмкIэ ащэзэ, лагерым щайыгъэхэм зыгъэпсэфыгъо палъэм кыкIоцI хым хамыгъэхьагъэ кыахэкIырп.

ЕЛБЭШЭ Русьан.
Сурэтыр Iэшынэ Аслъан кытырихыгъ.

ИОФШIЭН гухахъо хегъуатэ

Зизакъоу къэнэгъэхэ е нэж-Iужхэу икIу фэдизэу ашхьэ ифIо-фашIэхэр зэрахьажыын зымылэкIыхэрэм афэгъэзэгъэ кыулыкIуэм ирайон кутамэ сырипашэу илъэс 24-рэ хьугъэу ИофсэшIэ.

А уахтэм кыкIоцI социальнэ ИофшIэ нэбгырэ IокIищ фэдизмэ садэлэжыагъ. Тыдрэ коллективи зэрэщыщыгъэу, ахэм яИофшIакIэ зэфэдагъэп. Социальнэ ИофшIэм и Мафэ ехьулIэу непэ зыщIэ кыесломэ сшIоигъор анахь дэгъоу Иоф зышIэрэмэ ащыщэу Лъэустэн Саид ары.

Саидэ 1984-рэ илъэсым хьакIэщэу «Псэкъупс» зыфилоу Адыгкьалэ дэтым ИофшIэныр щыригъэжыгъагъ. Нэужым зигугъу кыэтшIыгъэ ИофшIапIэм кылухьагъэу, илъэсым кыехьугъэу щытхэу хэлэу Иоф ешIэ, мы бзылфыгъэр «Иофэу ышIэрэм кыфальфыгъ» зыфалорэм фэд.

Саидэ шэн гъэтIылыгъэ иI, шъабэу мэгушIы, иИофшIэн шIу елъэгъу, дэх имыIэу ипшъэрылхэр егъэцIэх. Ар кыуаджэу Хьэлэкъуае щыпсэурэ нэж-Iужь нэбгыриймэ афэгъэзагъ. Зылыплъэрэмэ ясоциальнэ фIо-фашIэхэр афэгъэцIэх: гъомылапхьэхэр, промышленнэ товархэр кыафешхы, врачыр кыафеш, Iэзэгъу уцхэр кыафехы, сымэджэщым ещх, псыпкIэр, газыпкIэр афеты. ЩыIэныгъэм хэхьухьэрэр бэ, арыш, нэмыкI лъэIу Iаджи нэж-Iужхэм афигъэцIэкIэнэуи мэхь. Саидэ зыфэгъэзэгъэ тинахьыжхэр икIу фэдизэу егъэразэх.

Псылушъо Фатимэт илъэс 80-м еху ыныбжэ, ИофшIэным иветеран, тылым Иоф щышIагъ.

— Саидэ сигъунэгъу ныс, — кыелуатэ ащ. — Кызащагъэм кыщегъэжыгъэу шIу зытигъэ-лъэгъугъ. Хьупхэ, цыф дыш, ренэу ынэгъу зэыхыгъ. Сэри Саидэ сыфэраз, — кыпедзэ ащ игъунэгъу Хьуажэ Раисэ.

— Мы бзылфыгъэ цыкIуэм ищыпхъоу Фатимэт кылуагъэм хэмыгъэхьощтмэ, хэпхын щыIэп. Кылэжыгъэ Саидэ ащ фэдэ гушыIэ фабэхэр, щытхьур. Саидэ унэгъо дахэ иI. Ишхьэгъусэу Даутэ хэтэрыкIхэм якъэгъэ-кIын пыл. Тыгу кыэдгъэкIыжыын хьэлэкъуаехэр хэтэрыкIхэм якъэгъэкIынкIэ зылашIэхэ зэрэхьугъагъэхэр, дэгъоу зэрэлажэщыгъэхэр. Джа псэукIэр Даутэ джыри хинагъэп. Ихатэ, ухьумагъэхэу, хэтэрыкIхэр пасэу кыщегъэжыкIы. Ари унагъом фэдэкъэкIуапIэу иI.

ИкIалэу Шамилэ Краснодар университетыр кышIухыгъэу бизнесым пыл. Ипшъашэу Эльвирэ я 8-рэ классым щеджэ.

Ситхыгъэ зыщысыухыщтым Лъэустэн Саидэ иИофшIэн гухахъо хигъуатэ, цыфхэм уасэу фашIэрэм кышчымыкIэу, псауныгъэ пытэ иIэу илъэсыбэрэ щыIэнэу фэсэлэ. Ащ имызакъоу, социальнэ ИофшIэхэм зэкIэми ямэфэкIкIэ сафэгъушIо.

УАЙКЪОКЪО Рэмзан.
Урысые Федерацием ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ иотраслэ иИофшIэ гъэшIуагъ.
Сурэтым итыр: Лъэустэн Саид.

Мэфи 100 зыхъукIэ...

АР-м хэгъэгъу кIоцI ИофхэмкIэ иминистрэу джырэблагъэ агъэ-нэфэгъэ Александр Речицкэр мы IэнатIэм зыIутыр мэфи 100 зыхъукIэ, зипэщэ ведомствэм Иофэу ышIагъэр зэрээфыхьысжьыщтыр блэкIыгъэ тхьамафэм цыфхэр ыдэжэ зырегъэблагъэхэм кылуагъ. МыекIопэ ОВД-м ар кыэлэдэххэм ащылуагъ. Ащ ыпэкIэ отделым иИофшIэхэм зэлукIэгъу адырилагъ, пшъэрыл

шхьаIэу апашхьэ итхэм атегушылагъэх. Нэужым министрэм диспетчер пультымкIэ патруль отрядэу кыалэм дэтхэм Иоф зэрашIэрэм зыщыгъэгъозагъ.

МыекIуапэ щыпсэурэ нэбгырэ 20 зэкIэмкIи а мафэм Александр Речицкэм ригъэблэгъагъ. Уголовнэ Иофхэм язэхэфын зэрэкIорэр, участковэхэм яИофшIэн зэрэзэхашэрэр ары нахьыбэу цыфхэр зыгъэгумэкIыщтыгъэ-

хэр. А чыпIэ дэдэм министрэм ищыкIэгъэ унашгъохэр ышIыгъэх, ахэр зэрагъэцIэхэрэм ежэ ышхьэкIэ лъыплъэщт.

Мыщ фэдэ зэлукIэгъухэр министрэм лъегъэкIуатэх. Мэкъуогъум и 3-м ащ Кошхьэблэ ыкIи Шэуджэн районхэм ащыпсэухэрэр Кошхьаблэ щыригъэблэгъагъэх.

АР-м и МВД ипресс-кыулыкъу.

ЦыфышIух, гукIэгъушхо ахэлъ

Адыгэ гушыIэжыым «Цыфыр апчым фэд» еIо. Шъыпкыэ, зэгъэпшагъэхэр бэкIэ зэфэдэх: апчыри мэкъутэ, мэшхьащхьэ, цыфыри ошIэ-дэмышIэу мэфыкыо.

ГушыIэм пае, лIы зишIугъо хьазынэр унэгъо хатэм хэплъэнэу зыхэхьэм, ышхьэ къэунази, зэхэфагъ, такыкIэ заулэкIэ ыпсэытыгъ. Урамын рыкIорэ бзылфыгъэр кыызтэгъуагъ, ышхьэ итIумкIэ ыубытыгъ, кыэщэо-пIлауи, кызэхэфагъ. Сымэджэщым намыгъэсызэ ащи ыпсэ хэкIыгъ.

Джы зигугъу кыэсшIыщтыр Пэнэхэс щыщ. ХьакIэко Саудэт Исмахьилэ ыпхьум илъэс 84-рэ ыныбжэ. Ипсауныгъэ изытеткIэ «шыкур» пIонэу щыт, ау мафэ горэм ошIэ-дэмышIэу иИоф дэи хьугъэ. ПсынкIэу Iазэм лъагъэкIуагъэх, охьтаби темышIэу кыэсыгъ Пэнэхэс имедпункт иИофшIэу Сыджыхь Фатимэ. Саудэт иИоф зытетыр, идагъэ зэригъэшIагъ, укол ышIыгъ, сымаджэм иИоф нахь дэгъу охьуфэ зэринэкIыгъэп.

Нахь куоу ащ иуз зэгъэшIэгъэным пае Афыпсыпэ поликлиникэм иИофшIэу Ацумыжэ Залихьан кыарагъэшагъ. Саудэт ипсауныгъэ епхыгъэу шIэгъэн фаехэр Залихьан кыыгъэнэфагъэх. Ащ лъыпытэу Пэнэхэс имедпункт иИофшIэхэу Жэдэ Рабыетрэ Шхьэлэхэу Эммэрэ кыакохи, апэрэ IэпыIэгъур сымаджэм ратыгъ, капельницэ хагъэуцагъ.

Мафи пчыхыи ямыIэу медицинэ ИофшIэхэр Саудэт лъыплъагъэх, ешIэфыгъэн фаер зэкIэ рашIылагъ. Мызэу, мытIоу Залихьан (нахьыбэ «Зура» аIозэ еджэх) Афыпсыпэ кыики сымаджэм кылыплъагъ, кыфэгумэкIыгъ, кыелэзагъ.

Джащ тетэу, сымэджэщым амыщэу, унэм зэрилэу Саудэт еIзагъэх ыкIи агъэхужыгъ.

— Инэу сафэраз Залихьани, Рабыети, Эмми, Фатими, — еIо нюм, — «Шьопсэу!» ясэлэ, бэгъашIэ, насыпышIо хьунхэу сафэлэла.

Тинасып ахэр ыкIи ахэм афэдэ ИофшIэ хьупхьэхэр зэрэщыIэхэр, нэбгырэ пчъагъэ алъэ тырагъэуцожыгъ.

ХЪУЩТ Щэбан.

«Къэгъабл уижъуагъо!»

Джа цIэр зиIэ шьолтыр зэнэкъокъум ипроект джырэ уахтэ Адыгем зэрэщыпхыращырэр тигъэзет кыыхиутыгъагъ. Ащ фэгъэхьыгъэ кыэбарыр кIэкIэу шьугу кыэтэгъэкIыжы. АР-м ныбжыкIэ ИофхэмкIэ и Комитетрэ МыекIопэ районьм иныбжыкIэхэм я Союзрэ зэнэкъокъум икIэщакIох.

ОрэдIоныр зикIасэхэу, ащкIэ сэнаушыгъэ зыхэлт ныбжыкIэхэу зыныбжэ илъэс 14-м кы-

щегъэжыгъэу 20-м нэсыхэрэр хэлажык. Ау зы лъэныкыо кыыхэгъэщыгъэн фае — езыхъэгъэжыкIэу гъэхьагъэ зымыIэхэр ары кыыхахьхэрэр.

Районхэм едрIунхэр ащэкIох. **МыекIуапэ ыкIи МыекIопэ районьм иныбжыкIэхэм мэкъуогъум и 18-м мафэм сыхьатыр 2-м искусствэхэм яколледжэу Тхьабысымэ Умарэ ыцIэ зыхьы-рэм жорим анахь дэгъухэр кышчыыхыщтых.**
IЭШЫНЭ Сусан.

МэкъэгъэIу

Адыгэ Республикэм и Законэу 2011-рэ илъэсым гъэтхапэм и 10-м аштагъэу N 422-р зытетэу «Къэралыгъо е муниципальнэ мылкъум хэхьэрэ чIыгу Iахьхэр ыпкIэ хэмылэу унаеу зачаратыр лъэхьанхэм яхьыллагъ» зыфиорэр гъэцкIэгъэным тегъэпсыхьагъэу, Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинет 2011-рэ илъэсым гъэтхапэм и 22-м ышIыгъэ унашгъоу N 43-р зытетэу «Адыгэ Республикэм икыэралыгъо мылкъу хэхьэрэ чIыгу Iахьхэр ыкIи чIыгу Iахьхэу зигъунапкэхэр Адыгэ Республикэм

икъэлэ шхьаIэ — МыекIуапэ щызэхэмыушхьафыкIыгъэхэр ыпкIэ хэмылэу унаеу зэраратырэ шIыкIэм ехьыллагъ» зыфиорэм ия 6-рэ пункт диштэу Адыгэ Республикэм мылкъу зэфыщытыкIэхэмкIэ и Комитет цыфмэ макъэ арегъэIу унэе псэолъэшIыным тегъэпсыхьэгъэ чIыгу Iахьхэу зигъунапкэхэр Адыгэ Республикэм икъэлэ шхьаIэ — МыекIуапэ щызэтемыушхьафыкIыгъэхэр мыщ фэдэ чIыпIэхэм зэращыIэхэмкIэ:

1. кы. МыекIуапэ, пер. Даховскэр, 31, кв.м. 759-рэ зиинагъэр
2. кы. МыекIуапэ, пер. Песчанэр, 6, кв.м. 766-рэ зиинагъэр.

Адыгэ Республикэм культурэмкIэ и Министерствэ лъэшэу гухэкI шыхьоу Адыгэ Республикэм исурэтышIхэм я Союз итхьаматэу Хьуажэ Рэмзан Долэтбый ыкIом фэтхьаусыхэ янэ идунай зэрехьожыгъэм фэшI.

Анахь хъупхъэхэр кыыхахыгъэх

нэхьат зыфедэр. Ятлонэрэр — художественнэ самодеятельностым иномер юрим ригъэлъэгъуныр ары.

Министерствэм унашго зэришыгъэмкIэ, фестивалым анахь дэгъоу зыкышызыгъэлъэгъогъэ нэгъырищыр, анахь баллыбэ къэзылжыгъэхэр кыыхагъэщыгъэх, дипломхэр, шIуафтынхэр аратыгъэх. ЗэкIэмкIи фестивалым нэгъырэ 17 щызэнэкъокъугъэр. Мы ильэсым апэрэу мыщ фэдэ Иофтхъабзэм хэлъжыгъэх стационар отделенихэм яIoфышIэхэр.

Теклоныгъэ кыдзыхыгъэхэм тигъэзет нэIуасэ шъуафшIыщт. Адыгэ Республикэм ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ и Министерствэ кызырэщытаIуагъэмкIэ, **щыфхэм социальнэ фэIo-фашIэхэр афэгъэцкIэ-гъэнхэмкIэ комплекснэ гупчэхэм мы лъэхъаным нэгъырэ 1093-рз ащэлажэ.** Ильэсым кыкIоцI нэгъырэ тхьапшмэ социальнэ IoфышIэхэр Iэпылэгъу афэхъухэра? Ар макIэп. **Пчъагъэхэм кызырэгъэлъагъорэм**

кIэ, нэгъырэ мин 15-м ехъумэ ахэр альэлэсых.

Социальнэ IoфышIэм и Мафэ ехъулэу мыхэм зэкIэми тафэгъушIо, псауныгъэ ялэу, шIоу ашIэрэм щытхъу къафыхъу, гуахъо хагуагъу ильэсыбэрэ щыфхэм Iэпылэгъу афэхъунхэ альэкIынэу тафэлъаIo.

ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.
Сурэтхэм арытхэр: **социальнэ-медицинэ фэIo-фашIэхэм ягъэцкIэнкIэ Мыекъопэ**

комплекснэ гупчэм иящэнэрэ отделение иIoфышIэу Хьабэху Зульфия щыI ар зылыплъэрэ Т. Кичковам джэ; отделением ипашэ игуадзэу Тэшъу Ларисэрэ медсестрау, социальнэ IoфышIэу Хьаудэкъо Нэфсэтрэ кIуагъэх З. Коробкинам ипсауныгъэ изытет зэргъэшIэнэу, медицинэ фэIo-фашIэхэр фагъэцкIэнхэу.

Сурэтхэр *Ишъынэ Аслъан тырихыгъэх.*

Мэкьюогум и 8-м зимэфэки хэзыгъэунэфыкыгъэхэр анахь щыф гукIэгъушIэхэр, нэмыкIым илуз, игумэки зэхэзышIэн зыльэкIыхэрэр, щэлэгъэшхо зиIэхэр арых. Ащ фэдэ шэнхэр пхэмьлхэмэ, социальнэ IoфышIэу ущытын плъэкIыштгэп. Социальнэ IoфышIэхэм якыулыкъу Адыгем щылажэ зыхъугъэм ильэс 24-рз тешIагъ. Ащ фэдиз уахътэм кыкIоцI нэгъырабэ ащ щызэблэкIыгъ, ахэм ащыщ пэпчэ ишIулъэгъу, игукIэгъу, ицIыфыгъэ щыш IахышIу пигъохыгъ чIыплэ кIын ит нэжъ-Iужьым, сэкьатныгъэ зиIэм е сабый ибэм.

Адыгэ Республикэм ИофшIэнымкIэ ыкIи социальнэ хэхьоныгъэмкIэ и Министерствэ унашго зэришыгъэу, республикэм ит социальнэ учрежденихэм яIoфышIэхэм яфестиваль мыхэм ямэ-фэки мафэ — мэкьюогум и 8-м

Мыекъуапэ шыкIуагъ. Ащ кы-щыхахыгъ социальнэ IoфышIэ анахь хъупхъэр. Фестивалым изэхэщакIохэм мурадэу яIэр социальнэ кыулыкъум имэхъанэ къэлэтыгъэныр, социальнэ учреденихэм ащылажэхэрэм ятворческэ амалхэм нахь зыкы-зэIуагъэхыгъэныр, мыхэм яIoфшIэн щыфхэр нахь тэрэзэу щыгъэгъозэгъэнхэр ары.

Социальнэ учреждение пэпчэ зы нэгъыр кыгъэлъэгъуагъэр фестивалым хэлъжэным фэшI. Ау ахэм афэдэ учреждениеу стационар отделение зиIэхэм нэгъыритIу къагъэкIон фитыгъ.

Фестивалым хэлъжэрэ пэпчэ зэнэкъокъу шъуашэ иIэу IoфыгъуитIу ыгъэцкIэн фэягъ. Темэхэу «Мое призвание — социальная работа» ыкIи «Своей профессией горжусь» зыфиIохэрэмкIэ хэти кыгъэлъэгъон фае исэ-

Апшъэрэ еджапIэхэм ачIэхъащтхэм апай

Зэтыгъоу атырэ экзаменхэм ащыщэу 7 атыгъах. Шоки имылэу атынхэ фэе урысыб-зэмрэ хысапымрэ анэмыкIэу еджапIэм кычIэкIыхэрэм яшIoигъоныгъэкIэ кы-хыхыгъэхэу информатикэр, биологие, литературэр, IэкIыб къралыгъуабзэхэр ыкIи химие атыгъахэх.
Джы мэкьюогум и 10-м общественнэиерэ географиемрэ атыщтых, и 14-м тарихымерэ физикэмрэкIэ ушэтынхэр кIоштых. Мэкьюогум и 16-м кышыублагъэу и 20-м нэс игъом экзаменхэр зытын зымылэкIыгъэхэм алахыщтых ыкIи экзамен-тыгъо шъхьалэу ЕГЭ-м кыдылхытэрэр ащ щаухыщт.
ЕджапIэхэм кычIэкIыхэрэм янахыбэм зычIэхъащтхэри, зэрэчIэхъащтхэри ашIэми, джыри зэ гъэзетеджэхэм агу къэдгъэкIыжымэ тшIoигъу ныбжьыкIэхэм япшъэрылхэмрэ яфитыныгъэхэмрэ.

ЕджэпIэ тхьапш-мэ тхыльхэр яптынхэ плъэкIышт?

БлэкIыгъэ ильэсхэм еджапIэхэм кыачIэкIыгъэхэм пэрыохъу имылэу апшъэрэ еджэпIэ пчъагъэм тхыльхэр аратынхэ фитыгъэх. ЕджэпIэ 5 — 6-мэ арагъэу кыыхэкIыгъ. Ау ащ фэдэ шIыкIэм зэрэ Урысыеу напшъэрэ еджапIэхэр бырсыр хидзэгъагъэх. Кырахыплэгъэ тхыльхэмкIэ пштэмэ хуэнэу кыыхахыгъэхэр къекIолIэжыгъэхэп.

Мыгъэ ащ фэдэ мыхъуным пае тхыльхэр зэптынхэ плъэкIышт еджэпIэ пчъагъэм шапхэ фашIыгъ. Джы апшъэрэ еджапIэу тхыльхэр зэптынхэ плъэкIыщтыр (лъэныкыуитфыкIэ) 3 ныIэп. Ащ кыкIырэ еджапIэм кычIэкIырэ пэпчэ бюджет чIыплэ 15 кыыхихынэу амал иIэшт. Еж ныбжьыкIэхэм ахэр зэрэфакхэу кыыхахынхэ альэкIышIт. ГушIэм пае, зы факультетым мэфэ, пчыхъэ ыкIи заочнэ шIыкIэм тетэу уащеджэн плъэкIышт е факультети 5 очнэу уащеджэ-нэу амал уиIэшт.

ФэгъэкIотэныгъэхэр

Всероссийскэ олимпиадэхэм ащытекIуагъэхэм блэкIыгъэ

ильэсхэм апшъэрэ еджэпIэ пчъагъэхэм фэгъэкIотэныгъэхэр щарялагъэхэмэ, джы амалэу щыIэр зы ныIэп. Зы апшъэрэ еджапIэм зы сэнэхъаткIэ олимпиадэхэмкIэ кыахыгъэ фэгъэкIотэныгъэхэр агъэфедэнхэу амал яIэшт. ЗэкIэ адрэ еджапIэхэм афэдэу ЕГЭ-м икIэуххэмкIэ ахэр ачIэхъащтых.

Экзаменхэм янахыбэр пыкIыгъэми (джыри предмети 4 къэнагъ), агу кэтэгъэкIыжы ЕГЭ-м паспортным нэмыкIэу гелиевэ ручкэ зытIу, псы бэшэрэб ыкIи шоколад плиткэ цIыкIу чIэпхъан узэрэфитыр. Уахътэм улъыплъэным пае сыхъат плэ ильмэ дэгъу. Сыхъатыр механическэу макIом нахышIу, сыда плэмэ электроннэм экзаменхэр аIызыыхэрэм цыхъэ кыфамышIын альэкIышIт. Джы атынхэу щыт предметхэу географием ыкIи физикэм кIалэхэм линейкэ ыкIи программэ зыхэмыт калькуляторхэр чIахъанхэ альэкIышIт. ФизикэмкIэ гъэцкIэнхэу къраратыхэрэм зэкIэ предметымкIэ ящыкIэгъэ справочнэ материалхэр ахэтых. Телефонхэр экзамен чIэхъэгъум алахых.

ЕГЭ-р кIо зыхъукIэ, узэдэгущыIэ хушгтэп, уитIысыплэ чIыплэ зэблэпхъун уфитгэп, классым коммисием щыщ уимыгъусэу укычIэкIы хушгтэп. Шапхэхэр

зыуэкъохэрэр экзаменым кы-чIагъэкIых, еIанэ ар птыжыын плъэкIышIтмэ изыхъухэрэр коммисие ары.

Экзаменыр зэрэкIуагъэм ехылаIэгъу дао уиIэмэ, ар зыщатырэ чIыплэм укычIэмыкIыжызэ зэхэщакIом зыфэбгъэзэн фае. АпэрэпшIэу уиIoфшIагъэ птынышъ, еIанэ экзамен Iыхыплэм ипашэ ыдэжэ укIонышъ, дэо тхыль фэптхын фае.

IoфшIагъэхэр зэрауплъэкIухэрэр

Мэфэ пчъагъэм ехылаIэгъу кэапIон хъумэ, урысыбзэмрэ хысапымрэ мэфэ 6-м кыкIоцI, адрэ предметхэр мэфэ 4 ауплъэкIух. Балл пчъагъэу кыыхыгъэм ымыгъэрэзагъэр ащ хигъэплъэжынынхэм пае лъэIу тхыль еты (апелляцием макIо). Ащ иIoфшIагъэ кырагъэлъэгъужыын ыкIи ихэукъоныгъэхэр кыгурагъэ-Iонхэ фае.

ГъэцкIэным итекст дао фыуиIэми, ар аштэгътэп. Ау текстыр зэрэмытэрэным къебгъэуцоллагъэхэмэ, уидао аштэн альэкIышIт. Урысыбзэмрэ хысапымрэ резерв мафэхэм птыжынынхэ плъэкIыштых, ау адрэ предметхэр къэкIорэ ильэсыр ары зыптыжынышхэр. ЕГЭ-мкIэ экзаменхэм якIэуххэм ильэситIум кIуачIэ яIэшт.

КIалэм ильэс 18 ыныбжьым...

Законэу «Гъэсэнныгъэм фэгъэхыгъэ» зыфиIорэм зэритымкIэ, гурыт еджапIэм ыуж апшъэрэ еджапIэм зэкIэри чIэхъанхэу фитыныгъэ яI. Ау военкоматхэм ашIэрэп ильэс 18 хъугъэ кIалэу еджапIэм кычIэкIыгъэми апшъэрэ еджапIэм чIэхъанхэу амал ептын зэрэфакер. Ащ пае Урысые Федерацием и Президентэу Д. Медведевым министритIумэ — дзэм фэгъэзагъэмрэ гъэсэнныгъэм епхыгъэмрэ пшъэрыл афишIыгъ ащ фэдэ кIалэхэм апшъэрэ еджапIэм чIэхъанхэмкIэ уахътэ (отсрочкэ) аратынэу.

Тхыльхэр заштэхэрэр

Документхэр приемнэ коммисием ор-орэу ептыжэми, почтэкIэ ябгъэхыжэми е ИнтернетымкIэ лъэIу тхыль птхыми хушгт. ЕГЭ-р зэрэптыгъэм ехылыгъэ тхыльыр ямытэу, копие ахэплъхъани плъэкIышIт. Аужыпкъэм зыпари тхыль ямыгъэхэу ЕГЭ-р зэрэптыгъэ шIыкIэр лъэIу тхыльым иптхэни уфит. Еж зыфэбгъэхыгъэм ащ ишъыпкъагъэ ыуплъэкIушIт ыкIи итхагъэр тэрэзэу кычIэкIыжэ, птыгъэ тхыльхэр зэнэкъокъум хэлъжыштых. Аттестатымрэ ЕГЭ-р зэрэптыгъэмкIэ тхыльымрэ зяптышIтхэр узэрэштагъэмкIэ ректорыр унашго мкIэтхэн зыхъукIэ ары ныIэп.

Апэрэ ЕГЭ тыгъом (апэрэ «волна») зы апшъэрэ еджапIэм учIэхъагъ, ау о нахь узыфаемкIэ баллэу кэпхыгъэр имыкыугъэми, ащ уитхыльхэр ептынхэм утемышыных. Ятлонэрэ «волнам» баллхэр ибгъэкъухэмэ, уитхыльхэр ащ ептыжынынхэ плъэкIышIт. Ахэр чэщ-зымафэм кыкIоцI апэ зэптыгъэ еджапIэм кыпфызэкIыгъэкIожынынхэ фае.

Баллхэм яхылаIагъэу

Зэрэштэгът баллхэм яхылаIагъэу мы мафэхэм гушIыгъэу тшIыгъэх АР-м икъралыгъо

апшъэрэ еджэпIэIумэ яприемнэ коммисиехэм пшъэдэкIыжэ зыхырэ ясекретарьхэр. БлэкIыгъэ ильэсым зэрэштэгъэ баллхэмкIэ ахэм тIуапчIыгъ. Апшъэрэ еджапIэхэм ялыкIохэм кы-зэраIуагъэмкIэ, аштэхэрэм анахь балл макIэу яIэн альэкIышIтыр къэзыгъэнафэрэр гъэсэнныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ Министерствэр ары. Ащ фэдэу Адыгэ къралыгъо университетым илIыкIоу Ольга Калашниковам кызыри-луагъэмкIэ, гъэрэкIо литературэмкIэ балл 29-м нахь макIэ зиIэр аштэн фитыгъэхэп. А пчъагъэр къэзыгъэлъагъорэр министрствэр ары. Баллэу зэрэштэгътхэр зыфэдышIтыр, чIахъэхэрэм азыфагу зэнэкъокъур кызылхъащтыр бюджет чIыплэ пчъагъэу щыIэр ары. Зэрэуниверситетэу пштэмэ, гъэрэкIо, гурытымкIэ баллэу зэрэчIэхъагъэхэр 52,7-рз хуштыгъэ. Анахь макIэу зэрэчIэхъагъэхэр балл 46-рз. Факультетэу «Экономикэмрэ гъэлорышIэнымерэ» зыфиIорэмкIэ 68,2-рз, юридическэ факультетымкIэ 63,8-рз хуштыгъэх.

Арышъ, зэнэкъокъур кызы-хэкIырэмэ ащыщ чIахэ зышIоигъом ипчъагъэрэ баллэу кырахылаIагъэхэмрэ. Ау ахэм акы-лу кърэхэрэр бюджет чIыплэу щыIэр ары.

Мыекъопэ къралыгъо технологическэ университетым чIэхъанымкIэ икоммисие илIыкIоу Юрий Ларионовым кызыриIорэмкIэ, блэкIыгъэ ильэсым мы еджапIэм хэт медицинэ институтым балл 229-рз зиIэхэри къекIолIэгъагъэх. Мыщ нэгъырэ 20 аштэнэу щытмэ, нэгъыри 100 къекIолIэгъагъ. Я 20-р ары зэрэчIэхъащтхэ баллыр зыфэдышIыр къэзыгъэнафэрэр, ары шапхэу а ильэсымкIэ хуэрэр. ЭкономикэмкIэ факультетым балл 200, техническэ факультетхэм 140 — 160-рз зиIэхэр къаIолIэгъагъэх.

Мыгъэ факультетхэм янахыбэхэм гъэрэкIо ачIэхъагъэхэм япчъагъэ кышымыкIэу джыри аштэгътых. ЗэкIэмкIи технологическэ университетым бюджет чIыплэ 991-рз мыгъэ иIэшт.

СИХЪУ Гоцнагъу.

ПАРЛАМЕНТЫМ ИКОМИТЕТХЭМ НЭЙУАСЭ ШЪУАФЭТЭШЫ

— *Ирина, кэлээгьэджэ сэ-
нэхьат уул, илээс 20 Һэн-цынэ
кыткэлхүхээр ньбжсы-
кэлэхэм яегьэджэн-пИуныгьэ
лошлэн унылыгыг, пэцэ Һэн-
натлэхэм уафлутыг, ау поли-
тикэм апэрэ лъэбэкүхэр щёб-
гьэжсыгьэхэ кьодый нылэн.
Депутат лoшлэнэм кынэу
пышлэр пэлээ кэлкым зэ-
хэпшлэн плъэкыгьа?*

— Тикомитет социальнэ политикэмрэ псауныгээр кээухуу-мэгээнүмрэ афэггээзэг. Аш кыиклырэр законхэм кыатырэ амалхэр кызыфэбггэфедэхэээ цыфхэм яшылэклэ идэгүүггэ хэггэхбоггэным, лэпылэггү афэхүүггэным фэлэжггээнүр ары. Кэлэеггэдгэ ыкли пэшэ лэнатлэхэр зесхэхээс лф зышлэггэ илгэхэм кыаклоцл, зыгорэм кылуатгээс зэхэхыггэ слонэу шымытгэу, цыфхэр зерихыллэрэ кыиныггүабэр спэкклэыгг. Слэккыштыггкэ сыдиггокли ишлуаггэ язггэ кыкыштыгг, ау а лгэныкгомклэ амалыбэ сылагг сфэлостгп. Дгы депутат мандатым ыкли лэнатлэу зесхэрэм яшлуаггэклэ, цыфхэм нахыбэу садэлэн зэрэслэккыштыр зэхэсэллэ. Шгфгг хэмыльгүу кээсэлэ ыпэклэ лэнатлэу зесхэггэхэм опыгггүу кысатыггэм дгы хэпшылкэу ишлуаггэ кыызэрэскыжкырэр. Шгыпккэ, хгтэ ешлэ мээс зытлуклэ депутат пшггэрылхэр ггэкклэггэнхэм епхыггэ пгсгүри плэ кыбгггггхэнхэ, икгу фэдизгүу кызыфэбгггэфедэнхэ зэрэмылэккыштыр. Ау Парламентым хгтхы опыгышхэу зилэ депутатхэр. Ищыклаггэ зышчыбурэм, ахэр упгггжэггүу сэшлхы, яшлуаггэ кысаггэккы.

[illegible]

— Жыоныгтооклэ зэхэсыгтоом кыхэтлхьхэгээ ыкли депутатхэм аштэгээ законопроектыр Адыгэ Республикэм изаконзү ыпэкклэ аштэгэагэм гьэтэрзыжынкхэр фэшлыгьэнхэм фэгъэхьыгь. Мэкьюогуым Парламентым изэхэсыгто кьетхьыллэштми а нэшанэр хэлъ. Адыгэ Республикэм и Законзү «Клэлэгьэджэ Иофышлэхэм социальнэ Изпылэгъу ятыгъэным епхыгъэ Иофыгтохэмклэ хьарджхэр афызэкклэгъэ-кложыгъэнхэм ехьыллагъ» зыфиорэм я 7-рэ статья зэхэоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм а законопроектыр тельпагъ. Ащ Иоф дэзышлэшт купзү дгъэнэфагъэм зы зэхэсыгто илагъ. Къуаджэм щыпсэурэ клэлэгьэджэ Иофышлэхэм социальнэ Изпылэгъоу аратырэр аихахьынзү а законопроектым егъэнафзу къащыхузэ, ащ ехьыллэгъэ зэнэкьокхуэр апэ къахэтэджэгъагъэх. Ау Иофыр ащ тетэп. Зыми социальнэ Изпылэгъухэр аихыжышхтхэп. Ищыклэгъэ закор республикэ законыр зэрэтхыгъэ шыкклэр

Ятфэнэрэ зэлүгэклэгүмклэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм идепутатху тызыхэт илъэсым игъэтхапэ и 13-м хадзыггэхэм лoф зашлэрэр мэзищ хьунклэ бэп къэнэжьыггэр. А плалэм къыклоцl Парламентым зэхэсыггуиц илагъ. Апэритлур нахьыбэмклэ зэхэщэн лoфыггохэм афэггэхьыггаггэх. Хадзыггэх Парламентым и Тхьаматэ, ащ игуадзэ, комитетхэм ятхьаматэхэр. Япллэнэрэ зэлүгэклэгүмклэ Къэралыгъо Советым — Хасэм комитет пшыкытлур илагъ, джы лoф зышлэрэм республикэм исоциальнэ-экономикэ щылаклэ илъэныкъо зэфэшхьафхэм афэггэзаггэху комитетибггу цызэхашагъ. Комитетхэм ятхьаматэхэм, ахэм пшээрылъу агъэцакълэрэм, ялофшлэн зэрзэхэшаггэм ггээтэгджэхэр щыдггэггуазэхэ тшлоиггюу непэ мы рубрикаклэр къызэлутэхы.

Социальнэ политикэмклэ ыкли псауныгээр кээухуумэгээнэмклэ комитетым итхяматэу юф ешлэ Адыгэ Республикэм ихэдыплэ кой зыкклэ депутатэу хадзыгэ Ирина Ширинэм. Ары нелэ нэлүасэ шхузыфэтшлыштыр. Ар

Мыекьюапэ кышыхуыгъ. Гурыт еджаплэу № 5-м ууж 1993-рэ илъэсым Адыгэ къралыгъо университетым биологиимрэ химиимрэкӀэ ифакультет кыухыгъ. Мыекьюапэ къэлэ гурыт еджаплэу № 2-м илъэси 7 лоф щишлагъ. Нэужым ящэнэрэ гурыт еджаплэм илъэси 6 изавучыгъ. 2005-рэ илъэсым гурыт еджаплэу № 10-м идиректорэу агъэнэфэгъагъ. 2010-рэ илъэсым агъэнэфэгъэу, депутатэу хадзыным кыпэкӀэ 19-м идиректорэу лоф

Ирина Ширинам нэмыклэу комитетым депутатиш хэт. Депутатэу Мышь-хэожь Наталье цыфхэм социальнэ фэло-фашлэхэр афэзыгээцэклэхэрэ Гупчэу Кошхэблэ районым щылэм ипаш, Владимир Овчинниковыр республикэм щызэлбашлэрэ спортсмен, ныбжык-клэхэм яплун илахышлу хешлхыэ, Борис Василенкэр Джэдждэ районым ПФР-м и Гээлорышланлэу щылэм илэш-хэтет. Арышь, цыфхэм ясоциальнэ кыныгьохэм ахэр дэгьоу ащыгьуазэх, комитетым илофшлэн ялахышлу хашлхыаным пае ахэм опытышлурэ лэпэлэсэнэгьэ икьүрэ ялэх.

Социальнэ Иофыгъохэр пшъэрылъышхох

Урысые Федерацием изакон
диштэу гээпсыжыгыэныр ары
нылэп. УФ-м и Законэу «Г'гэсэ-
ныггэм ехыллагэ» зыфиорэм
истагытIу зэхокIыныгэхэр
афэхыугэхэшэ, республикэ за-
конри ахэм адиштэу гээпсы-
жыгыгэн фаеу шыт.

— Шүүхкомитет ыцгэ кызыргыгъалгагъорамкгэ, шуу-
зыфгъэгъэгъэ лъэныкъохэм
медицинэри ащыц. Тэцгэ от-
раслэм цыклорэ гъэклэжыныхэм
яшгуагъэкгэ республикэ меди-
цинэм иамалхэр бэкгэ нахьышгу
зэрэхьугъэхэр. Ар зэкгэми янэ-
рыльэгъу, ягуап а юфшгэныр
джыри зэрэлыгъэжгуатэрэр.
Пстэуми акыгу а юфыр
кынджгуаеу цымытми, япса-
ныдгъэ агъэтэрэзыным пae
цгыфхэм ыпкгэ атын фаеу
кызырэхкырым игугъу кышгу
зэхпхыцт. А лъэныкъомкгэ
хэдзакгохэм ятхъаусыхэхэр
кышгъулгэгъэху, шго гухэлъ
горэхэр жгъугъэнафэху кых-
кыгъа?

— Гүхэки нахь мышлэми, ыпклэ хэмыльзэу лээзэгү уцхэр алэклэгъхэагэнхэм ехыылэгъэ тхэаурыхэхэр хэдзаклэхэм ты залүклэлэ кытфалэтых. Уплэжлүн люшлэнэмы ехыылэгъэ планзэ Парламентым зэхигъзэуцагэм а кыныгъом ехыылэгъэ люфыгэ хэдгъзэуцагэ. Къэралыгъо Советым — Хасэм мэкуогъум илэшт зэхэсыгъом «Правительствэ сыхыатым» тегъэпсыкыгъзэу а люфыр кыххэтлэхыашт, кыныгъохэр дэгъзыжыгъэнхэр зэрзэхэщэгэм ехыылэгъзэу министрэхэм я Кабинет кыщагъэхэзырыгъэ къэбарым депутатхэр едэлүштых. Ащ зыфэтэгъэхэзыры. Псау-

ныггэр кьэухьумэгэньымкI министрэм зэлүкIэгьу дьтилэшт, тызытегушылэшт Iофыгьохэри дгэнэфэгэх. Джащ фэдэу тигьу нэгьу субьектхэм яхэбзихьухьэ (пIыкIо) органхэм опытуу ялэм, хэбзихьухьан творческэ IофшIэныр зэрээхашцэрэм нэлуасэ зафэсшызэ, шыкIэ дэгьукIэ льытэгээн фэе лъэныкьохэу ахэслэгьохэрэм сыналэ атес-дзэ. Ахэм ахэтых «телефон пIыжьыкIэ» заджэхэрэр зыгьэ-федэхэрэр. ПсынкIэу зэшIохыгээн фэе кьиныгьо кызыфы-кьокIыгьэхэр, зекIокIэ мьтэрэхэр зыльгьухэрэр теле-фонкIэ афытеонхэ, хэбзэ орган-хэр ахэм ашагьэгьознхэ алъэ-кIынэу агьэпсыгь. А шыкIэм игыэфедэни егупшысагьэмэ хьушт.

— Ыпэккэ илгэсүмтфэ Иоф зышлэггэ Парламентым иажурэ илгэс шэны фэху-гэггэ шлгыкэр джырэ Кьэра-лыгбо Советым — Хасэм щылгагэаклуатэ фэдэу кыт-чыхуугэ. Ацккэ кьатло тшло-игу законыкэхэр штэггэнхэм епхыгэ Иофшлэныр ащыгу-шэггэссыггэм фэдэу, ыпэккэ аш-тэггэггэ республикэ законхэм зэхьоклыныггэхэр афэшлэггэн-хэр, федеральнэхэм адшштэху-ггэссыггэсггэнхэр яИофшлэн шэны зэрэфэхуугэггэр. Шыл-ныггэм кьызыдиххыэр кьы-ныггохэм ялзытыггэу, шбо законыкэхэр зэхэггузоггэнхэм Иоф дэишолла, е ацккэ гухэл гогрэхэр зыдшлгыггэхэ?

— Ащ ехыліэгъ гупшысэ-хэри, гухэлъхэри сгъхьэкІэ зыдэсІыгъых. Ахэм лъапсэ афэхьугъэх хэдзын кампаниер кло зэхьум хэдзакІохэм кыныгъоу

кбаэтыштыгэхэр, шлоигъоныгээ ялагэхэр, федеральнэ законопроектхэм нэлүасэ зафэсшыгээ зэфэхысыржэу сагэшыгыгэхэр. Ахэм яхыллэгээ гушхысэ, гүхэлэу сйлэхэм закон лъапсэ ягьэгъотыгъэным ыкй ахэр шылэныгэм шыпхырышыгэнхэм пае сисэнэхбатэгүхэмрэ специалистхэмрэ учлэгьэгүе сшыхэ шлоингэ. Арышь, джыркэлэ шхъэхихыгээ ахэм сакьытегушылэштэл. Ау клэклу къэслон слэкльшт республикэ законитлурэ Урысые Федерацием ипашэхэм афклорэ джэпсэлэ зытлурэ Парламентым изхэсэгьохэм кбахэслъыханхэу зэрисхуьхьагээр.

— Ыпэккэ политикэм ухэмытыг нахь мышлэми, Къэралыгъо Советым — Хасэм идепутат пшэрылгъэу илэхэр зылгылэсыр лъэныкъохэм уащыгъуазу кыттилоуфы. Хэбзыхухъаным дыкыгъоу депутатыр унлэккуным екхыгъэ лофшлэным хэлэжсэ, хэдзаккэр рэгъэблагъэр, ахэм икый ащылоккэ ыккк лъэккэу илэм тегъэпсыкыгъэу ахэр зыгъэгумэккыр къиныгъохэр зшлохыгъэнхэмккэ. Инылгъэу афэхъу. Узынхаджыгъэ кэим улофшлэн сьдэуицтэу цыззэхатицэра?

— Ишчылагъэ зыхъукIэ пIэлъэ гъэнэфэгъэм темьлътатэгъу хэдакIохэм саIокIэ, ягумэкIхэм, япредложениехэм зашъисэгъэ-гъуазэ. Ащ дыкIыгъо, бэрэс-кэшху пэпчъ сикой шыпсэурэ хэдакIохэм саIокIэ. Ащ нэмы-кIэу, график гъэнэфэгъэм тетгъу мазэ къэс ятIонэрэ блыпэм сы-хъатыр 14-м кышшублагъэу сиIофшIапIэ хэдакIохэр ше-сэгъэблагъэх. Депутат IофшIэ-

ныр езгъэжыгъаклэшъ, зэлуклэгъу пэпчъ силофшэнклэ къысшхъапэшт гупшысэ горэхэр сихэдзаклэхэм ясэгъотылэх, силофшэни ащ нахъ къегъэбаи.

— Сьд анахьэу хэдзакIохэр
зыгъэгумэкIыхэрэр, кьалэтырэ
Ioфыгъохэр?

— ГүхэкI нахь мышIами, цыфхэр нахьыбэмклэ зыгъогумэ-кыхэрэр зычIэсыштхэ унэхэр зэрыамыгхэр ары. Аш фэдэ тхьа-усыхэ зилу кыакохэрэм яна-хьыбэр ыпклэ атыз зыгорэм иунэ чIэхсхэр, клэлабэ зилэхэр, зиматериальнэ цылакIэ уигъэрэ-зэнэу цымыгхэр ары. Джаш фэдэу фэгъэкIотэныгъэ зилэ гражданхэм ахэтых социальнэ фэлэ-фэшIэ купэу афагъэцаклэ-хэрэм амыгъэрэзэхэрэр. Гу-щылэм пае, цыфым сэкътатныгъэ иI ыкли ар ветеран. Зы фэгъэкIотэныгъэ купым кыхымыгубытэ-хэрэ нэмыкI фэгъэкIотэныгъэ купым илэх шъхьаеи, законым зэригъэнафэрэмкIэ, зы купым кыхыиубытэхэрэм цыфыр ашIоклын ылъэкIыштгеп. ГүхэкI нахь мышIами, законым ыгъэнэ-фэрэ шапхэм ушIоклын зэрэмыл-лъэкIыштыр хэдзакIохэм агу-рыбгъэлонын нэмыкI хэкIыплэ мы Iофым иIэп. ФэгъэкIотэныгъэ зилэхэм Iзэгъу уцхэр ыпклэ хэ-мылхэу зэралэкIагъэхэрэ шы-кIэм епхыгъэ кыныгъэхохери цылэх. Арышгъ, ыпшэкIлэ кы-зэрэшсыгуагъу, а Iофыр Парла-ментым изэхэсыгъо кыхэтлъ-хьашт, кыныгъэхохэр дэгъэ-зыгъыгъэнхэмкIэ министрэхэм я Кабинет зэрыхэрэ Iофыгъохэм депутатхэр ащылдгъэгъозыштых.

— *Межпарламентскэ ЮфшIэным сьдэуцтэу ухэлэжьэра? Къыблэ Урысые Парламент Ассоциацием иЮфшIэн шIуагъэу къытырэр о нш'хьэкIэ зэхэнилагъа?*

— Ятфэнэрэ зэлүгэклэгүүм тельгитгэгэ Кьэралыгто Советым — Хасэм илофшлэн зэрэригэ-жыагьэм ыпкэ кьиклэу, Кьыблэ Урысые Парламент Ассоциацием хэтышт депутат купыр Парламентым изэхэсыгто бэмышлэу шагэнэфэггагэ. А купым сэри сыхэт. ЮРПА-м илэггэ зэхэ-сыгтоом тыклөштэу зыфдэггэ-хьазыры зэхүүм, тикомитет ышлклэ социальнэ мэханэ гэнэфэггэ зилэ джэпсалгэ дгэг-хьазырыггагэ. Ар клэлэггэджэ лофышлэхэм пенсие зэрафаггэ-уцурэ шлыклэм ехыылэггэ унашлоу УФ-м и Правительствэ кьыдигэклыггэм зэхэоклыныггэхэр фэшлыггэнхэм фэггэхьыг. ЮРПА-м икомитетэу сэ сызыхэтым хэхээрэ депутатхэм аш кьыдыраггэштагэ, ЮРПА-м ышлклэ ар УФ-м и Правительствэ и Тхьаматэу Владимир Путиным фаггэхьыг. Ашклэ хэзггэуэфыкы шлоиггэу тиреспубликэ имызакшоу, Кьыблэ федеральнэ штолгырым хэхээрэ нэмькл субъектхэм ащыпсэхээрэми здыракыныггэу шыт лофхэр нахэ псынклэу федеральнэ гүлчэм шыпхырыггэклыггэнхэмклэ ЮРПА-м шуаггэу кьыгырэр зэрэххэсшлаггэр. Иклэхуым кьыххэзггэхьожы шлоиггэу цлыфым ищылаклэ идэггүггэ хэггэхьоггэным ехыылэггэ лофгыбохэр, амалэу шылэхэм атеггэпсыклыггэу, тапэклэ зэрэзетхьаштхэр.

— Тхъауегъэпсэу, Ирина, тиупчIэхэм джэуап кызырэл-тыжыгъэмкIэ, игуикомитет ынаIэ зытыригъэтырэ, зэ-лиухыр лъэныкъохэм гъэзет-еджэхэр зращыбгъэгъоза-гъэхэмкIэ.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

ЦЫФЫМ игъэшлэ гъогу жыгъом ылъэныккыккэ зигъазэккэ, уахтэр шы емылычэу мацъэ. Чылэу укызыщыкхугъэм, лыхыл-лыщыщэу ащ кыдэнагъэхэм, уихъэблэжъ — зэккэм анахъэу уафэзэщы. Щыфэныгъэм кыныгъоу кызыдыкхыкхэрэм уиллакъо ылъэпсэ кьопсэм пыгъэу узэрпхыгъэр иккэрккэу гурэ псэрэккэ зыхуагъашлэ, уикъаргуи ахэм къаухъумэу кыпшлэшлэ. Джа гупшысэхэр ары мы мэфэ зыгъэпсэфыгъоухэм сичылэжъ сызыщэжыгъэр.

Сянэ дунаир зыхожьыгъэр ильэс пшыккытф хъугъэ. Ащ ычпылэ кынагъэу Катэ сиф. Ильэс 82-у ыныбжым щыщэу 64-м сянэ зипху Вэрэкъомэ яныс. Непэ кызнэсыгъэм сымыгъэшлэгъонхэ слъэккырэп иакъылышлогъэ-губзыгъагъэрэшэн дахэрэ. Кызыщыкхугъэ къуаджэу Джыракъые ныбжыккэ дэдэу кыдэккыгъэ. Мыекыуапэ дэт педучилищыккызеухым, Блащэпсынэ къагъаккы, ккэлэегъаджэу ыккыуагъэ кхехыфэккэ Иоф ышлагъэ, унагъуи щигъотыгъэ. Сянэш Ауесрэ ежыккэ ккэлитф зедатлугъэ, кыдэдалэтыгъэ. Лъэханэу иккэлэгъур кызыхиубытагъэр псынккыгъэп, ылъэгъугъэри, ккэккыгъэри бэ, ау Катэ иккыфшылугъэ, ихалэлыгъэ, иадыгагъэ, тлэккы нэмылэми, къаккыригъэчыгъэу егъашли сегуцфагъэп, игуккэгъу гъунэнч. Ильфыгъэхэм, кыпшлагъэхэм язакъоп, хэтккы ыпсэ ытыным фэхъазыр. Джары сэри лъэш дэдэу сыгу зыккыфэцагъэр. Зэсымыгъэлъэгъоу, сиккэлэпырымысэу чылэм сыккыдэккыжыгъэрэп.

Мызыгъэгуми Катэ гъэшлэгъоныбэмэ сахигъэдэуагъэ. Теккыныгъэм имэфэккэу хэдгъэунэфыккыгъэм игугъу тыхыккысэм, ятэшэу Къасимэ иккэбар джыри зэ кыфигъэзэжыгъэ. Сэ сымышлэу щытыгъэп ар заом зэрэхэккыдагъэр, ау джы кысфилотагъэм сыгу инэу кыгъэбырысыгъэ. Ащ хэзыгъэ шлагъэ щымылэу гъэзетеджэ-

хэр нэлуасэ фэсшы сшлэгъу.

А лъэханым Катэ пшышъэжыккы зыхожьыгъу цыккыгъэ. Ильэс пшыккытф нылэп ыныбжыгъэр, ау лупккэу, сурэтым фэдэу гукъэккыжыккэ ынэгъу кыккэуцох... Пысымзэхэр ккэлапчэм кылохъэ, нэнэжъ зэрэгъуэрэр кызыхымыгъэщэу, щэлэмэ фадэхэр ылыгъэхэу ащ пэгъоккы, тлэккыи зэдэгъушылэх. Унэм кызызыхыжыккэу, ылэхэр ккэзэзызэ пысымэр Катэ кыфэщэи. А зыр ары еджаккэ зышлэ-рэр. Финляндие чыжыккэ щызэрэ Къасимэ ккэтхы: «Сыпсау, сыузынч, шыумыгумэккэ».

Гум ишлэжъ

Тэтэжъ бэшлагъэ зыщымы-лэжыккэ. Ильфыгынымэ нэнэжъ атеубгъуагъэу ышлэхэзэ, изы ккэлэ гъэблэ ильэсым шлуикхыгъэ, ау адрэ ккэлищым-рэ пшышъытлугъэ ккыккэтыгъэх. Къаймэт ипсауныгъэ мыпытэ дэдэми унагъэ ышлагъэ. «Урыс-фин заор Аскэрбый дамыщызэ аухэу, Къасимэ ккэсыжыккыгъэ гъушэм...» — джары анахъэу зыгъэгумэккы-щытыгъэр.

А заори аухыгъэ. Къасимэ 1940-рэ ильэсым ккэжыккыгъэ. Блащэхэм ямэфэккышху. Катэ цыккыми дунаир фэхужыккэрэп. Ныхъапэу, лэгожыккэу, нэмыккэ джэгуалъэу ятэшым ккытыри-тэкъуагъэхэм тамэ ккыгуагъэ-ккыгъэ. Бзыу цыккы плонэу мэбыбатэщ шагуи дэт. Къасимэ шлухъафтын ккызыфкыжыккэу унагъом ккынагъэп, Аскэрбый закъу къахэмыфагъэр, ар ккы-лыккыум ащэгъах. Ар пкызы-зэ «сшынахыжъ сылуккэжыккэ-щэтэп, сымылгъэгъуыккыныри ккыдыхэт» зэрилощтыгъэр непи Катэ ытхыккыумэ ит. А гушылэмэ ккыарыккырэп гуры-лонэу ащыгъум ныбжъ илагъэп.

Къасимэ Иофышлэ ккыккы-жы зыхыккэ, гушлэм зэри-хъэу, пккэтэ-лъатэзэ пэгъоккы.

Адрэми пшышъэжыккэ ккэп-хуатэщ, уашъом нэсэу дэ-зые, ккэубытыжыккэ... Катэ насыпышлэ, ятэшым фигъэдэн дунаим тетэп. Шыпккэ, Къасимэ пккыищыгъэ, ккэлэ пытэ зэккыжъ. Нэгъу хъурэяшъор нэ шхъомчышъоу гуккэгъу гу-шлосыр ккызыккэлыдыккы-хэрэм къагъэнэфы. Шхъац тлэргъо лужур дахэу рещэ-ккыгъэ. Гушылэ зыхыккэ, сэм-рэккэу шъабэр ккэбэккы. Пшышъэхэри шхэфэу ккы-фырешлэккы... Къасимэ ккы-щэнэу зыгъэхъазырыщтыгъэ Хэгъэгъу ззошхор ккызежъэм.

Непэ фэдэу ккэшлэжыккэ Катэ а гъэмэфэ мафэр. Тыгъэ пэзэ-зым хэтхэу хулыфыгъэ ныб-жыккы, зыныбжъ нахъ хэккы-тагы, зэккэ пкыми хъунэу, Джы-ракъые дащых. Къасими ахэм ахэт. Кухэр зым ыуж зыр итэу, сатыр ккыхыашху. Бгъуитлугъэ ккыпхэккыгъэу зыгъэккы-тэжыккэ нэпсымэр сапэм-рэ анэгъушхыккэ ащызэлэ-шлэжыккэ. Гъы-пчъэ макъэу ашхыашытым гучлэ лъапсэр ккыретхы. Бэлахъ шлуцлаер, тхыамыккэгъошхор апэ дэдэ Катэ ыпсэ цыккы ккыщыхылагъ а мафэм. Исабынгъуи, ыныб-жыккэгъоу ккэсынккэ зыгъо

имыфагъэри джа чыпкэм ши-ухыгъэ. Аккыл-гулыгъэккэ, шэн-зеккылаккэ зыныбжъ иккыгъэу, гъашлэ зыплгъэу илэ иккы-джэгъуэхэм ахэуцагъэ, ащэчы-рэр ышчэчыгъэ.

Къасимэ пысымэу ккытхырэп Катэ ыцккэ ккыаригъэхы-щтыгъэ, ау шэккыгъу мазэм ккыккыгъэ тхылыплэ щэнэбз цыккыум зэрешлэу, ышъо ккы-пызыгъэ. Къасимэ итхаккэ дэ-гъоу ышлэщтыгъэ, мыдрэр инэ-Иосагъэп. Ыбгъэгъу улагъэу, хылыгъэ дэдэу Къасимэ госпи-талым члэлэ. Нэнэжъ тхыамы-ккэм нэпсэу ригъэхыгъэми,

тхылыгъэу ышлэгъэми яшлэ-гъэ ащ ккэккыгъэп. Зэрэщы-мылэжыккэ, ащ пае ным тэфэ-рэ пенсир ыгъэхъазырыным Иофэу пылхэр — джары итыгъэр аужырэ пысымэ. Хэккыплэ зымылэм хэпшыккы-жыккэ шылэп. Уеуцоллэщт.

Хъадэгъэ фэлэ-фашлэхэр зытеккэхэм, Катэ тхыапэхэр ышлэхэи, нэнэжърэ ежыккэ рай-он гупчэр зыдэшылэ Кошхыаблэ лъэсэу ккыагъэх. Райсобе-сым ккычлалхыккэ къагъэзэжыккэ, ау пенсир нэнэжъ инасып хэ-лыгъэп. Нэмыщхэр ккызэсы-хэм, зэккэри агъэстыгъэ. Къа-симэ заом зэрэщыфэхыгъэр зэрыт тхылыр джаушлэу ккыдэнэу хъугъэ, ау ащ ильэуж ккыды-гъэп.

Ильэс зытлуккэ узэккэлэбэ-жыккэ, «Шлэжъ тхылыгъэу» ккыдэккыгъэм инэккыубгъохэр Катэ зэпыригъазэхэзэ, ятэшым фэгъэхыгъэ ккэбар ккэккэ ккы-ригъотагъэ: «Ст. сержантэу Бла-щэ Къасим Хъанао ыккыор Рязань пэмычыжыккэу шызаозэ, ккызаулам, шэккыгъу мазэм и 22-м, 1941-рэ ильэсым ыпсэ хэккы, ккылэу Рязань шагъэт-лыккыжыккэ». А ккылэм ыцкэ Кошхыаблэ шыккыдыгъэ тхы-пэм зэритыгъэр зэу Катэ ыш-

хъэ ккэожыккэ. Ильэс пшы-ккытлугъэ нахъ умыныбжыккэу ащ фэдиз бэлахыккэ пккэккыккы-мэ, зэккэ угу илгызэпытыныя, ккэккыжыккэ. Тхыккэ зэриложы-нэу Катэ зыхэс ллаккыом щыщ Вэрэккэ Бислэан Рязань щэп-сэути, псынккэу пысымэ фит-хыгъэ. Джэуапэу ккыфэккыжы-гъэм, сурэтэу ащ игъусагъэхэм нэу тхыамыккэ къагъэккэлэ-жыккэ. Джашыгъум ккышлагъэ нылэп миллион пчъагъэу заом щыфэхэи, зылыгъэу ккыдыгъэхэм ятэшыр зэрахэмыфагъэр. Су-рэтхэм лэ ащифэзэ Катэ ккы-сетыхышъ, иккэбар лъэгъэ-ккыуатэ.

Къасимэ зыдэлэ ккэхалъэм тарихъ гъэшлэгъон пылэ. Зэ-реджэхэрэр «Скорбященскэ некрополь». Ар ин дэдэ. Ыныбжъ ильэс шхытлугъэ ккэхыгъэ, ау егугъухэзэ, непэ агъэпсыгъэм фэдэу ккызэтырагъэнагъэ. Къа-шхыккэ атет мыжыккэ зэ-пэлыдыжыккэ, дзэккылэ пэпчэ ыцкы, ылэккыуацкы, ккызы-хыгъэри, зыфэхыгъэри ды-шлэпсыккэ атетхагъэ, жъогъо пкыжыккэу ккытэлыдыккы-хэрэм чыгъ шхонтлэ дахэхэр ашхыккытыгъэ. Чылысэу дэтым иИофшлэ ильэс шхытлугъэ ккыккылэ зыпарэккыи зэпыгъэ-угъэп. Мемориальнэ комплек-сышхор ккэлэдэхэмрэ воз-душнэ-десантнэ училищым икурсантхэмрэ зэнэмысыжыккэу алыгъэ. Ары лъэш дэдэу зыгъэ-гушхорэр Катэ. Жыгъом ккы-рыунчъэ ымышлэгъэмэ, ты-ридзэнышъ ккыоштыгъэ. Бис-лэан ыналэ тегышъ, ари шы-кур! Тхыагъэпсэу! Нэнэжыи ыпсэ зыдэшылэ щырэхы-тын...

Джаушлэу Катэ игупшысэ-хэр инэнэжъ ккэсэ ккыре-щэлэжыккэ. Катэ иккэлэхэм ащыщэу Налбый Къасимэ ехыщыр шыпккэ иплэккэ, ышхыац тлэргъоккыи, ынапчэ-хэмккы. Нэку-нэпс хыгъэу нэ-нэжъ а сабыир ккызэрища-лэти, пыгъэу лаллэ риккыккы-щтыгъэ. Хэт ышлэра ащ ыгу ихыккыштыгъэр...

ИНДРИСЭ Нурихан.

Яккыалэ инеушчырэ мафэ егъэгумэккы

Адыгэккыалэ ныбжыккэхэм яфорум зэрэщыщытхэр ккыалэм имэр игуадзэу Джамырзэ Гош-нагъо телефонккэ ккытфытеуи ккызытелом ккызэрэтшлэшлэ-гъэр ащ нэмыккэ районхэм е ккыалэхэм ялыккыохэр хэлэ-жыккэ ары. Зэхаккэу зыдэ-щылэщтэу ккытауагъэр лэпккэ культурэм и Гупчэти, игъом тынэсыгъэ. Бэрэ пэмылэу ятлэ-нэрэ гурыт еджаккэу Цыккы Нурыет зипашэм дэжккэ ккы-щызэрэгъуыгъэ ныбжыккэ купышхор гъэккэрэккыгъэу, бы-раккэхэр, шар гъэпшыгъэхэр, «Единая Россия» зыфилорэ гушылэхэр зытетхагъэхэри алыгъэхэр чэф-жъот макъэр ахэккылыгъэ культурэм и Унэ ккылухыагъэ.

Мыщ ташылукагъэ ккыалэм инароднэ депутатхэм я Совет итхыаматэу Отэхэ Рэщыдэ, гъэсэнныгъэмккэ ыккыи культу-рэмккэ районым игъэлорышлэ-пэхэм япашэхэу Тхыалэ Ма-хъмудэрэ Хъодэ Адамэрэ. Тэ-

лэгъуэх лозунгхэу «Будущее — это мы», «Будущее города в наших руках» зыфилорэ гушы-лэхэр зытетхагъэхэри.

Нафэ ккызэрэтфэхыгъэмккэ, ккыалэм инеушчыккэхэм яфо-рум рагъэккыккырэп. Ар пэублэ гушылэккэ ккызылуахыгъэ зэхэщаккыохэм, шлугъэ, дэхагъэм фэлэжыккэ, ипашэхэм аккы-гъуэхэу ккыалэм иэкономикэ зыккэбгъэлэтыгъэным, хэхъо-ныгъэхэр егъэшлыгъэным яла-хышлэ хашыккэхэм зэрэшлэ-игъор ккышалауагъэ. Шархэри огум рагъушчыккыагъэх. Ып-шэккэ зигугъу ккэтшлыгъэхэ Отэхэ Рэщыди, Тхыалэ Махъму-ди, Хъодэ Адами зэхаккэ ккызыщэгъушыккэхэм ккыауагъэ ныбжыккэхэм ккырахыжыккэ-гъэ Иофым зэрэдырагъаштэрэр, зэгъурылохэзэ зэдэлажыккэхэмэ, яккыалэ нахъ зэтэгъэпсыккыагъэ зэрэхыщытхэр, ныбжыккэхэм сыдыгъоккыи упчлэжыккэуи, лэпылэгуи зэрагъотыщтыр.

Мыщ дэжыккы форумым

ккэщаккы ыккыи зэхэщаккы фэ-хыгъэ ЦДО-у «ЮТА» зыфилорэ-м Иофышлэу Тхыагъэпсэу Байзэт нэлуасэ зызыфэтэшлым мары ккытилуагъэр: «Лъэшэу тигуапэ тиадыгъэ ныбжыккэхэм яфорум зэхатщэмэ зэрэтшлэ-игъор ккыалэм ипашэу Хъатэгъу Налбый зэтэлэом ккызэрэдды-ригъэштагъэр. Тэ, ныбжыккэ-хэри администрациери, тыз-фэлэжыккэ зы Иофыгъу — тиккыалэ хэхъоныгъэхэр егъэ-шлыгъэхэр, нахъ дахэ шлыгъэ-ныр, ащ тэри тилахышлэ хэт-шыккыань ары. Ащ фэшл про-граммэ гъэнафагъэхэри тилэх. Ахэр бэ мэхыу, форумэу мэ-фишэ реккыккыштытым иэхэсы-гъохэм ахэм ташытегушы-лэщт.

Пэублэ зэхаккэу сыхыат фэ-дизрэ ккыагъэм орадхэр ккышала-уагъэх Бэшккэо Шамилэ, Тыгъужэ Анжелэ, Родислав Цветковым, нэмыккэхэм. Ащ ыуж лэпккэ культурэм и Гуп-чэ ифойе «Лэнэ хъураем» изэ-

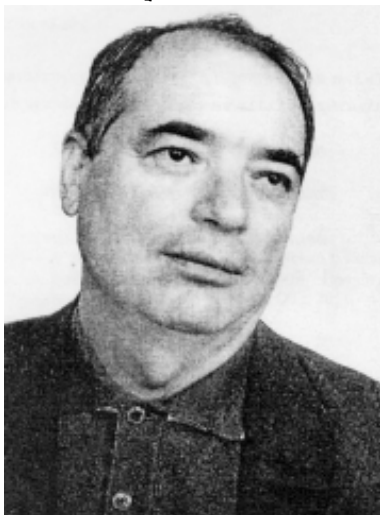
хэсыгъо щыреккыккыгъэ. Ащ цытегушылагъэх «Социальное развитие города глазами молодежи» зыфилорэ Иофыгъом.

Ар ккызылуиыгъэ ыккыи зэри-щагъэ ЦДО-у «ЮТА» зыфилорэ-м ипашэу Дыхъу Саидэ. Пшышъэжыккэхэм, шхэожы-ккэхэм яупчлэхэр бэ хуштыгъэх. Ахэм джэуапхэр ккыараты-жыккэ Отэхэ Рэщыдэ, Тхыалэ Махъмудэ, Хъодэ Адам, ккэ-лэ Адыгэ Хасэм итхыаматэу Абидэ Хыисэ, дин хасэм ипа-щэу Хъоккы Руслэанэ, мэщы-тым иИмамэу Шэуджэн Юсыф, нэмыккэхэм. Иккэуыккэ «Лэнэ хъураем» изэхэсыгъо хэлэжы-гъэхэм унашъоу аштагъэм ккыделлыгъэ ккэлэ админист-рацием Иофыгъоу зэрихэхэрэм ныбжыккэхэр чанэу зэрахэлэ-жыккэщтыр, нахыжыккэ ящысэ-техыплэхэу, яупчлэжыккэу хуа-лофшлэхэр зэрэзхашытхэр, ккэбзэныгъэм, дисциплинэр гъэпытэгъэным, ккыалэм рэ-хыатныгъэрэ зэгъурылоныгъэрэ

дэлыныхэм зэрэпылыштытхэр. А мэфэ дэдэ «Экологический десант» зыфилорэ Иофыгъом ккыхиубытэу Урыс-Кавказ заор заушыгъэм фэгъэхыгъэ мыжыккэ зыщагъэтлылыгъэ чыпкэр ныбжыккэхэм агъэ-ккэбзагъэ.

Ятлонэрэ мафэм форумым хэлэжыккэхэ ныбжыккэхэр тапэккэ Иоф зэрэшлэщт проек-тхэм, конкурсхэу, викторинэхэу, нэмыккэ зэнэккыккэу хэха-щытхэр зыфэдэхэм атегушы-лагъэх. Ящэнэрэ мафэм ккыалэм игурыт еджэплитфымэ якоман-дэхэм къагъэхъазырыгъэ темэ-хэу «Мы выбираем здоровый образ жизни», «Я — будущий глава города», «Я и мой город», «Молодежное движение в городе и его приоритеты» зыфи-лохэрэм ядэлугъэх. Мы Иоф-тхыабзэхэм ахэлэжыккэ ыккыи къащыгушылагъэ ккыалэм имэ-рэу Хъатэгъу Налбый.

*НЭХЭЕ
Рэмзан.*

Бештэкъо Хъэбас Къэрней ыкӕор уса-
кӕло, драматург, зэдзэкӕлӕкӕу. Къэбэртӕе-
Бӕлӕкӕар Республикӕм щыц, кӕуаджӕу
Ислӕамые 1943-рӕ илӕсым кӕыщы-
хӕугӕ. КъБКъУ-м историко-филосо-
логическӕ факультет шеджагӕ. Москва
МГУ-м журналистикӕм ифакультетрӕ аспи-
рантурӕмрӕ кӕыщиухыгӕх. Илӕсы-
бӕрӕ литературнӕ редакторӕу телеви-
дением, радиом ащылӕжӕагӕ. КъБР-м
илитературнӕ музейу Налщык дӕтым
итхӕамат.

Усэ тхылъ 14 къэбэртэябзэкли, урысы-
бзэкли, усэклэ тхыгъэ роман-мифэу «Мы-
жэ лъэхъан» зыфилорэр, пьесэхэр, ли-
тературэм ехылылэгъэ критикэ зыдэт
тхылъ, В. Шекспир идрамэу «Король Лир»

**къэбэртэябзэкIэ зэдзэкIыгъэу къыдигъэ-
кIыгъэх.**

Адыгэ Республикэм Бештэкъо Хьэбас иусэхэр зыдэт тхылъэу «Чыгг закъу» зыфилорэр апэрэу мыгъатхэ кыщыдэкыгъ. Адыгабзэм изылъхьагъэр усакоу, театрэм илофышлэу Къулэ Лид, сурэтхэр зыер Пэтлюощэ Феликс, пэублэ гуцылэр зытхыгъэр, редакторыр мы тхыгъэм иавтор ары.

Тэрхүүгүм и 5-р адыгэ усэкlo цлэры-
loу Бештэкъо Хьэбас кызыыхугъэ маф.
Адыгэ Республикэм иусакloхэм, ишлэ-
ныгъэлэжьхэм Хьэбасэ имафэкlэ тыфэ-
гушlo. Псауныгъэ пытэ илэнэу, игухэлъ-
хэр кыдэкъэунхэу, бэрэ тхэнэу, усэнэу
тыфэлъало!

сагь, Истамбыл кыдакIoштыгъэ кIэлэклэм дехьыхы ыкIи ащ зэ-хьопсэгъэ чэтыу дэхэ дэдэ кы-фещэфы. Ахьмэд иуз къе-жэгъакулэ, «чэтыр пцIэузэ Ioф сигъашIэрэп» еIoш, пелъэ. Ащ иуэж бэ темышIэу зышъхьэ зэ-кIокIыгъэ хуьлфыгъэр мэкIоды. Псэем икIуэху Нэфисэт ишъ-хьэгъусэ психоневрологическэ сымэджыщым зэрчIэлъыр Алэнэ ипсэлъыхьоу, врачэу Заурбэч кыфелыгъэ.

Трагикомедием кыххэщы уахтэм ынэгү, я XX-р лэшлэгүм иклэух хэгэгүм ильгэгэ шлэшхуныггэхэр эрээзэх-кьутэрэр, цыф псэуклэр — гупшысаклэр эрээзблэхурэр, цыфыггэм, гуклэгүм инэу кызырашкыклэрэр.

Песемс шхъхъу илэм зэхыуегъэшлыкы: насып кыдэкЮщтэп уичлыгу кышчымылэжыгъэм, уибын пшызыгъэгтуппшагъэм. Мэхъэнэ куоу, клочлэ инэу хэлъым, здэгъушыгъухэр щэрыоу зэригъэпсырэм, Юфгыоу кылатхэрэр Iупклэу кызэрэзлунихырэм псесэр урысыкы дунэе классикэм ялэгъаплэ негъэсы. Тиадигэ театрэхэм ащгу лъатэнэу тэгугъэ.

Хьэбас литературэм кызых-хьэгъэ уахътэм социализмэм, партием, Лениным усэхэмкӀэ уакъыщыгъхьун фэягъ, ау ащ «лъэ-хъаным иузэм» заригъэхьыгъэп, зызэпаригъэкӀыгъэп — гъогу кыинэу зыгеуцуагъэм непэ нэс фшыпкь. Культурэм фӀажыэр-рэмэ Хьэбас кӀахъзыгъэщӀэрр инуизту зэрэтхэрр, зэрэгушы-лӀэрр, шыпкьэр зэрикласэр, лые хихыштми, тэрзым зэрэтемыкӀ-рэр ары. Ар Ӏыгъэ-пытагъу хэтэлабгъо. ЦӀыӀэныгъэм бэрэ кӀыхьэфэ цӀыфым талант инэу хэлъымрэ ицӀыфыгъэ зекӀуакӀэ-рэ зтемыфэжъхуу, зпгъэчыжъ-хуу. Хьэбас изчыкӀ инрэ Ӏлыгъ-пытэгъэ зекӀуакӀэрэ зтефэ-жъых. Ар сзыгъалорэр тхылъуу «НыдӀӀыфыбзэм ипсынэкӀӀчъ» зыфилӀоу 2009-рэ Ӏылъэсэм кыд-идакӀыгъэр ары. Ӏылъэс 30-м кыкӀоцӀ бзэм, литературэм, тхакӀомэ афэгъэхьыгъэ (адыгабзэ-кӀи, урысыбзэкӀи) критическэ Ӏошхьагъэхуу ытхыгъэхэр кыд-дхьагъэх.

Мы критикэ тхылбын кыхы-
шыгь бзитири куу дэдэу Хь-
бас зэришлэрэр, зэригьфедэрэр,
гупшысэкко инэу зэрэшыгыр,
гьэсэнэгьэшхо зэрилэр, игьа-
шлэккэ тхэнын игьусэу еджэ-
ми зэрэпылыр. Льэпкь, урыс
ыккы дунэе литературэр, фило-
софиер, мифологигер куоу
зэришлэхэрэр, итворчествэ зэрэ-
хгьэтккыхагьэхэр нафэ кыт-
фэхуыгь. Критикэми фэлэпэлэс,
упкэлэпкыгьэу кыызтегушылэрэр
кыызэхефы, наунчэ терминологи-
гер игьэклотыгьэу егьэфедэ,
«мыр исэнхьагба?» verhalo.

Бештэкбо Хэбсаа литературэм
 ыбээ изыгет, кырыкlorэр, тхэкlo
 пчгагэмэ ятворчествэ, тхылъ
 ызырмэ жыхыллагэр, кэбэртэе
 литературэм кыххэуцожыгыгэ
 джэгoklo-ysaklomэ ятхыгэ дун-
 най нэнанэхэр тхылъым кы-
 шызэлунихыгэ.

Адыгэ РеспубликэмкIэ шIэ-
ныгъэлжыху, профессорху
ШэшIэ Казбекрэ Пэрныкьо
Къутасрэ Бештэкьо Хьэбас
итырчествэ кытегушылагъэх,
итхылъ зырызэр къыхэафы-
гъэх. Сэ езгъэжыгъэ къодый
Хьэбас ипозитическэ Дунай
къызэлусхынэу. Сэгугъэ Усаклом
итхыгъэмэ IуачIэу, дэхагъэу
ахэлъыр икъоу тхылъджемэ
анэзгъэсынэу.

*АКЪ У-м иадызгэ кафедрэ
идоцентэу ХЪУАЖЪ Нуриет.*

«Мы дунайшхом спсэ пэтыфэ, сыхэт сшлоигьу сэ игумэкл»

Тхакло пэпчъ ищыIэныгъэрэ ытхыгъэхэмрэ зы Тхылъышхо дэтэу — Дунай псау, шъхъафэ, klocIэ дахэ, ин хэлъэу кълъагъ. А Тхылъым кълыхъышъ Усаклом изэчыий, илъэкIи, ицIыфыгъэ-зекIуакIи, изэхъышъи, игушпысэкIэ-тхакIи. Тыккэзы-гъэшIыгъэм инурэ ащ шъхъашыт зэпыт, kIуачIи, акъыли, зэхашIи кыарети, кыбфэсакъы, цIыф кыбээрэыкIор зыпхырымыкIы-шъушт пчъагъэмэ апырешы.

Бештэжэ Хьэбас итхылхыуэ
«Ракетодромхэр», «Розэм ичэ-
зыу», «Тятэжэм ячыналъ».
«Напэ», «Псым шъхьашыт
чыг забу», «Шульэгъуныгъэ
тхылъ», «Дунэ дах», «Бжыхэ
дышъ» зыфиохэрэм дунайр
зэрээхышэрэр къащигъэлъ-
гъуагъ, ахэм упчъу ащигъэ-
уцугъэмэ непэ къынсыжъуу
яджэуапмэ альэхъу: Хэт зы-
лагъэр мы дунайр? Уашьом
икбат пчъагъэ тхьапшым нэсы-
ра? Хэта тыпсэ зыер? Тигъашэ
— сьд? Сьд тинеуш? Тыдэ
щыла кӀэухыр? Хэта фэныкӀор
сишпыпкӀэ? КыпфӀэшӀна неуц-
р мафэм кыпфыхьыцтыр — на-
сына, гӀӀэгъуа?

Хульфыгыз акыыл чэпхы-
гээр, етланы ар Ускло чэпхы-
гээм, илээпкээу кыызхэлы-
гээм, кыырыктуугээм чэши,
мафи егупшысэ, фэгумэкы,
дыджми, Шыыпкээр кьел, етхы.

Цыфым илэкЮц дунай шы-
хьурэ-шышлэрэм усабэ фэ-
гъэхьыгъ. Лирическэ героим зэ
кышцхьу зэрэдунаеу «апэм
шлольшу» фэлыгынэу, зэ «бгьэр
фэзжэу гу лъэтгэнэу хьазырым»,
зэ ело «сыда гъашлэм тьзкьлш-
рэр джэгуалъ?»

Лэшэжэгуитлм язэхэкышлэ-хэр кын дэдагьэх чыгумкн, тикьэралыгьокн, хэтрэ чыфкн — нэмыкн Дунай тытэхьэ, нэмыкн псэуклэ-гупшысэкклэ-сэуклакэм тыфэклэ. Хьэбас мы уахьтэм «эман огьурцызклэ» еджагь, аруу шыт нахь мышлэм, ипозэе зэрэщыгтэу нэфынэ, кьэбзагь, гутьэ-пытагьэ, клочлэ дахэ хэлъ.

Усаклом псэр орзэ занэм фегъадэ, ар «тигунахь зыщашчэрэм» негъэсы, огуи, тыгъи, мази аклуачэ ушшэтыным паешхъадж ынэз нэсыфэ уцурэп. Хъэбас-усаклом дунаир сурэты-

шым фэдэу кьэтхыхьэ, кьызте-
гуцылэрэр IупкIэу уапашхьэ
кьырегъэуцэ, ольэгъу, зэхэ-
шIэ, ымэ кьыпкIэхьэ, ымакъэ
зэхэхы.

Тыкхэзыуцухьэрэ дунаим
идэхэгьэ зи пэпшы́н зрэщы-
мы́эр, кӀуачӀэу ащ цыфым
кыритрэр усэхэу «Алейкум
сэлам, май», «Пчыхэзшхэ
этиуд», «Мы чэщыр», «НекӀо
губгьом, некӀо мэкъум» зыфи-
лохэрэм кӀалватэ.

Ным ишлүлүгүгү збгбзпшэн
щыІэп, ащ уигъашІэкІэ мы-
хыжъ къарыу кыуеты, уяне
кышфигІэгъуштымрэ кыпфи-
шІэштымрэ афэдэ зышІэн тетэп
дунаим («Сян», «Ар — мамэ»,
«Мамэ ипкІыхъэр», «Аргорэу
мамэ»).

Шыпкъэм фэпсэурэ УсакIом
къиныбэ елъэгъу:

**Шу салъэгъоу аЮзэ
иырыцэу сакIыгъ.**

...МэшЮ лыдэу сынсэугъами,
Джсы сэучъыІыжсь.

Тыкээзыгъэшлэгэм кыыхилъхэгъэ зэчыим Хъэбас седигуи фэшъыпкъ, мыпшъыжъэу зыдэлэжьэжъы, «шъорышIэу» зы ытхырэл.

Бештэкъо Хъэбас лъэгапIу ыштагъэмэ къахэхъуагъ 1985-рэ илъэсым усэиIэ тхыгъэ роман-мифуэ «Мыжбо лъэхъан» зы-фифорэр къыздегъэкIым. 1971—1977-рэ илъэхъсэм романым итхын пылтыгъ, апэ Мыжбо зэ-маным ехьылIэгъэ тхыгъэу шъиIэ пчъагъэмэ яджагъ, архивмэ Iоф адишлагъ, Мыжбо уахътэм цыф-фым ипсэукIагъэ, изекIокIагъэ зэригъэшлагъ.

Философскэ романыр эпигра-
фитүкүлэ кырегъажыэ:

*Ехьых Іашэр, сыкъэгъэгуицЫ,
Сэри цІыфым сыкъыхэкІыгъ.*

ШэуджэнцЫкfу АлыИ усэклэ тхыгэ ироманэу «Къамботрэ Лацэрэ» зыфилорэм мы сатыр-хэр кыхэхыгэх.

Ятлонээр эпиграфыр «Ижы-
рэ Грецием имицхэр, ихыишгэ-
хэр» зыфилорэ тхылгым кыдо-
хыг. Тыгэм итхэ ыкыо рилорэ
гушылэх: шыкузэклетым исзу
уашмор шыэхыгкэ лъэужым
фэсакъзэ рычъэнэу. Уашьор
ымыгъэстыным пае лъэгашэу
дэмыкӀоэнэу, чыгури тырими-
гъэстыкыным пае лъхъэнчашэу
къемыхынэу. ДжабгъумкӀи, сэ-

мэгумкi демькiокiынэу — зэ-
фагу дэд гъогур...

Хьэбас ироман-мифэу «Мыжъ лъэхъаным» иегъэжыпӕлкъӕ къыхъӕнэфӕгъ гуыпшыс шъхъӕ-лӕхъу пхырыщыгъэхэр: цфыфын ищӕлӕныгъэ нахъ лӕпӕл шылӕп, ащ иакъыл кызыкӕуагъэм шегъэжыагъу егуышыс, лъэхъу нахъ тӕрзӕу зырыкӕшт гъогум — шылӕныгъэм.

Хэбас ироман мифологическэ гупшысаклэм тетэу гээпсыгээ. Романым идунай хэтым зэклэми: мазы, мыжхун, чыгыг, псыхууи, псэушыхы цыфыном фэдэхэу псэ апыт, акылы яI, шыхадж ихабзэклэ мэнсэу. Ахэм геройхэр инэу атеклы: эономы, еж фэдэр ыгукыным хыаклэ-кыуаклэм нахь мэхаджуу ышыгыгээ. Романым икьежаапI кыызтегушылэрэр Мыжьо лэ-хыаным псэуштыгыгээхэ Емынэйхэмрэ Дорэйхэмрэ зээзон. Илээ бэдээ хьугтэу япыых, зэрашлагээр зэфагээгужырэл. Емынэймэ я Пашэ цыкылузэ Дорэйхэм ядзэ ихэку ришыхыагээр ыгу кьэкыныхы, лыымэ, яти зэрахэтэу, ашхьхэхэр пчэгьумэ апалагыгээ, янэ дзэклолI пчыагэ рыджэгуй, ыбгээ сэхэр хасэжыгыгээ. Ар зыльэгугээ тыгьэри гыгыгэ, тыгужьхэри быуггээ, дунаими ыгу клдыпагыгээ. Емынэй Пашэм Дорэймэ чэчэу кшатэбани, джа дэдэр кьаришжэбыгыг, нахь жыалымыхэуи кьадзэекыуагыг. Зэклэ тырагыэстыкыгыг, псыхьом хатэ-кыуагыг, афэмышчэбьуу мээым хэт чыгыхэми, хэс бзыухэми, псэушыхэхэми яхэку аггына.

Романын кылуугаттэрр Мыжыко
ыкИи ижъ дэдэрэ лъэхъаным
епхыгъэми, Урыс-Кавказ заор,
ащ икIуэх хуэгъэр угу кыегъэ-
кIыжьы. Мыжко лъэхъаным бжы
илъэс мин пчъагъэ тешлагъэми,
джыр тидунай шпысзурэ цыф-
хэр инэу зэхьокыгъэхэп, мыжко
уахътэм ишыф бэкIэ текылгъэхэп.
Зэоным, цыф укIыным, тыкъэ-
зыуцухъэр дунаим изэрарышхо
зэрэригъэкIрэм непэрэ цыфри
хьакIэ-къуакIэм гугегузцо.

Романын иклэхү зэлхүыг, цыфылэпкымын ыпэ илхү зэримышлэрэм фэд геройхуэ АнуыкИ Рану кыяхуэлэщтыр зэрэ-тымышлэрэр. Ау цыфыр фэкло, чыжьэми, Гүклэгьур, Лыгьэр,

Къэбзагъэр, Дэхагъэр зыщыпэ-
рытхэ гъогум.

Бештэкбо Хэбас адыгэ литературэхэмклэ апэрэу «Мыжбо лъэхъаным» шигэфедагэ клэу гупшысэклэ-кээгэлыгэгуаклэ, мифотворчествэ зыфатторэр, ащ ыуж лъыктугъэх Къуеко Н., Цуеко Ю., Кошбэ Дж.

Бештэжыо Хэбэс адыгэ драматургиемы йахышхо хэзыль-хыгэмэ ашыш. Тхыльзу «Дышгэ бжых» (2006) зыфиЮрэм кыдэхыагэ драматическэ поэмэ «Къошюожтыеклэ хым зэпырысыклхэрэр». Ащ нэмыклэу хуутыным фигэхэбазырыгэ трагикомедиеу «Истамбыл кыкыгэс чэты» зыфиЮу 2004 — 2005-рэ йтыэхэм ытхыгэр. Непэрэ шылэныгэр, кэралыгэом, хэкум кыхыхуэхэхэрэр, дунаир, псэуклэр зэрээблэхуэрэр, «интеллигенция» зыфатЮрэ цыфмэ кыхяуллэрэр пьесэхэм кыагэ-длагаю.

«Истамбыл кыкылыгэ чэтыу»
зыфиорэр едзыгыуиш хьурэ
драм. Москва 1998-рэ ильэсым
кышыдыэкылыгэ «Психиатрия»
ыцзуу Америкэм инепэрэ пси-
хиаторхэм яхшыпыкылыгэ ста-
тыяхэр (редакторып Р.Шейдер)
зыдэт тхылым кыхыхыгытэ пы-
чгытор эпиграфуу пьесэм фи-
шыгыт. Ац кылыорэр: кын дэдэ,
гукьзошхо горэм хэфэрэ цыфым
шыгыушэжьэу мэхуу зышыш-
ри, кызыдыкпрэри, блэкыгээрэ,
номькы цыф горэм ищыэныгэтэ
хэтэу, рыпсэуу кышыхэу.

Эпиграфам кыдгургегъало
пьесэм игероуе, ильгэс 60 зы-
ныбжъ адыгъ хуульфыгъзу, исто-
рикэу лажэщыгъгъ Нур Ахъмэд
«перестройкэм» ильгэхъан илоф-
шлэлъ кызылуагъэкълм, ищылъ-
ныгъгъ пкълнчэу зэхъум, гукъэ-
ошхом хихи, ышгъхъэ зрэгъзэ-
клогыгъэр, зыщыци, ыцли шы-
гъупшэгъжи, ижгъкэлъ щылэггъ
философу Диогенэу зыкыщы-
хъужы зрэгъхъугъэр.

Ахмэд ишхьэгбусуу Нэфисэт 1990-рэ ильэхэм егъэзыгъуу, унагъор ыгъэшхэным пае (иофшлплэ маклэ кышчилэжыштыгъэр) Истамбыл клэмэ, къэшафэзэ, бэдзэрэм чыплэ шырилэу сатыу ышлыштыгъэ. Япшъагъуу Алэнэ студенткагъ. Нэфисэт унагъор тлэкълэпэдэлэ ышлыгъ, шэн-шэфэным хилъэ-

МэщбэшГэ Исхьякь илъэс 80 хьугъэ

Шэпсэх дунаим адыгэ ньэпкьхэр

(КызыкIэлъыкIорэр
мэкъуогъум и 3-м
кыдэкIыгъэ номерым ит).

Лъэмыджэу амал зымьлэжьыр ары мыщ дэжым усаклор зытегушылэрэр. Философии ин зыклоцылб образым ащ нэфэ шхьаф мэхъан зыдылыгъ — янэ ишлүлэгъу клодын зымьлэжкын тынхэм ащыщ, арэу зыхъуклэ нымрэ лъфыгъэмрэ зэзыныхырэ лъэмыджыр зэпызытхыин зылъэкын къэхъугъэл, ар зыхэшылыкыгъэр зы лыы, зы шлүлэгъу, зы гугъ, ным илъфыгъэхэмклэ икын ары. Къиныр лъэужынчэу клодрэп, сэшлэ, зымыхьадагъэм иджэгъу ало, ауджэгъу зицагъу шашлыгъэу хьадагъи зыдэмыхьэрэ шылэп, зянэ зышлөклөдрэри гыи зэпытрэп, ау ныр уелэфэ узэрэфэсакыин фаэм урегъэгупшысэ — ным фэдэу дунайм лъэмыдж шилшыгъэу джыри зы къэхъугъэл.

Лъэмыдж ишыклагъэп гъогу темытым, тыгъосэрэм уфэзыщэрэ лъэмыджыр къин, плыакъо зытебгъуоцогъэ чыплэхэр хэклоклагъэх, къэгъотыжьыгъуаех, удэуцохмэ, хъазабым ипчэгу уифэным ушыухъума гъэп; неушырэ лъэмыджы утехъанри юф псынклэмэ ащыщэп, жыгъэм зэхикхутэгъэнкI, ашыгъаклэу джыри зымы ымыуплъэкIугъэнкI хъун. Усаклом дунаим идэхэгъэ къыгурэломи, инзырлэгъумын, ащ цыхъэ шышъыпэрэп («Орэд тIокI») — «сыпсэ ижыбгъэу бгъэр зэлэзыхъэрэр чэщэр къепщажьэрэр сыды орэда?» Чэщ мычбыем къышыушыгъэ гумэкI-гупшысабэмэ ямэкъамэмэ усаклом рхъат къыратрэп. Усэ-сатырхэу, «ошхыц цабэр цэрыцэу» къэзытIупшырэ уашьом инэф цыклухэу ахэр елъэгъух: уисабый тIупщмэ, гъогу тэрэз къыпыщылын шъуIуа, лъэмыдж пыталэ те-хъан шъуIуа зэрэпIоу, усаклом исатырхэр джыри шIосабынх, ягъогу-лъэмыджхэр шъуам-бгъоха, бгъузэхъа, пытэхъа, махъа ыломэ, клэупчIэзэ, гумэкI мыхуыжыкIэ ахэр еухъумэх. Сиорэдхэр «сэ джыри гъогуонэ чыжбэ сфытетIупшыхъащтхэп, шхъонтIэбзэ закIэу жыгъыбэ мыджырыр къыпысцунтхыкIэу матэм сфилъхъащтэн». Цыхъэ дэдэ афимышIми, зэгорэм фэбамэр, нэфынэр апихэу ахэр къэлъэгъонхэу щэгугъы: «Сиорэд мытхмэ анахъы дэгъухэр гъэтххэп насэу ос чIэгъы маулэх».

Блэкыггэр гьотыжыгбое
кьодыеп, бгьотыжын плъэ-
кынэу шытэп. Ордэггу, ордэ-
ди, уисабынгом (уищылэ-
клаггэр мытхэггэо шлэггэуа-
ггэмми) нахыбзу гум кынжы-
рэр нэфынэ, хьяр горэ зыхэ-
лгыггэр ары. Ар псыхьо шы-
клоу гъмафэм мафэ ктэс зы-
ггэпскыплэу, кымафэм чы-
нэ гъэбыуплэ мылэу уилаггэр
арэу орэхьу, мэрко чыгыр
арэу шэрэт, сыд фэдэми, гум
иклыжрэп унэжэу, шагужэу,
кьуаджэу, псыхьоу, мээу, шбо-
фэу укызыщыхьуггэр. Ахэр гум
илыхь нахь, шылэныггэм на-
хыбэрэм шцуилэжхэрэп —
унэжыр акьути, клэу ашлыгь,

псыхэор рагъэгъукIи, чыгхэр кышшагъэкIыгъэх, мэзыр ты-
раупкIи, псы рагъэлъэдагъ —
зы гушылэкIэ кэплон хуэм,
укызышыхуэгъэ, узышанIу-
гъэ, уикIсэгъэ-уигупсэгъэ ду-
наир шыIэжэп (ныр уимылэ-
жыным аных пэлбагъар джа-
ры). Ащ уфэзышщтыгъэ лэ-
мыджжэри акъутагъэх, о умы-
шIэрэ гъогукIэхэр, лэмыджы-
кIэхэр, о кышпфэмкIохэу, шы-
лэ хуэгъэх («Сигугъэ ун»).

Мы узем гур егэклody плo-ми, мытэрэз дэдэнкi хьун. Ау джары зытетыр — мыщи ду наир щымыдэи фэд. «Бжыхэ пкэшабэу чым фетэкьохрэм сапхырэлплькыш, тадэж сыкьапльэ» (лъакьо зыккэмьт лъэмыджым ехыщыр), «сикъушхьэ нэфэу гум кыспыгохрэм сизэц гуалэ нахьри щэлалэ». Хэкыплэ щылэп, укууагэкки, угыгэккi, амал зымьэм илэп, блэкыгэм кыггэзжыи ихабэп, зэпхыплэ за-кьор — лъэмыдж:

«Сятэжъ иунэу
слъэныкъо гунсэм,
ИлъэскIи чIыкIи непэ
спэчыжъэм...» —
СIони, сиусэ
фэсыублэщит,
Сигугъэ тыгъи ац
фэзгъэблэщит.

Гум кыызерилюу, силюи
хэмыкИлу
Сиусэ ублэ джаушцтэу
хэужыына?
Хьауми сыфаешь,
силоф кьимыкИлу
Сигугьэ унэ
кьэслээгьужыына?!

Хяаumi мо нцэфэу огур
зыкIуахэу
Нэлтэгъум кIэкрэм гур
снIуекъудыа?
Хяаumi джау сымдм
сигумэки Iахэу
ТадэжькIэ быбрэр нцэ
фыжь кьодыа?

Ахэм язакъу, ящыЛэныгъэ нэфэшъхъаф, цыф гумэклым ахэр пылгъэк, ащ джыри нах егъэиныжы усаклом игухэк, егъэшлэрэ шоклодыгъэ гугъэхэм агуклае. Усэ-гупшысэм тьэпсэ пытэ зэриубытыгъэм ишыхъатых мы зигугъу къэт-шырэ тхыгъэхэр. ЩыЛэныгъэм гишуагъо хэл, маф кьэс тыгъэр къытфепсы, лъэмьдж хьалэлэу ифабэ къытеты, лъэ-мыджыклэу ныбджэгъуклэмэ аджэ тызышэхэрэр къытфи-гъэнэфэу, щыЛэныгъэм имэз зэхаклэр ихьот-борэнрэ ате-лхэр къытфыхегъэщы («Чэщ-ныклом гъогум сытехэ») — «Гъогу чыжьем сытешуаца-джэш, шыурэуклыта, синыб-джэгъухэр? Шъукысфаеу шъукэджагъэш, сырэгүшл, цыфышл дэгъухэр». Усаклом ыгу зэлэты, мэгүшл («Арэу зыхьурэм, кьэзгэшлагъэр пкӀэнчэ гъашлэу хьаулыеп»). Ащ ыуж зэфэхьысыж гъэшлэ-гъон: «*Сыдэу дэгъуа гъогум, гъогум цыф къыпфаеу уте-хьаныр, урикласэу бысым нэгум ипчӀэлӀпэ үлӀхьаныр!*»

Дунаир зэзыпхырэр гуклэгъу, еЮ Мэщбашлэм, гуклэгъур

зыщымакIэм е зыщымахэм
жъалымыгъэр, зэпIэлпчъэны-
гъэр щытекIо. Гум кыикIэу
аных гурышэ шъэфхэми, шIу-
лIэгъур зибгъодыгъэ гурышэми
философскэ еклIолакIэ кIа-
фегъоты: хъау, кIафигъотрэн,
алыхъурэн, шыIэныгъэу лъэ-
ныкIобэ-гупшысабэу, зэкIу-зэ-
мыкIоу зэхэлъым пигъохрэ са-
тырхэм акIуачIэ шIулъэгъум
фэгъэхьыгъэ усэхэми кIащIэ-
лъагъо. «Ащ нахьри титIо ты-
зэкIужыщтэн» — хъульфы-
гъабэ шыIэп ар зыфэгъэхьы-
гъэм занкIэу рилон ылъэкIынэу,
ау хъульфыгъэм ащ фэдэ гу-
чыIэ ылон фаеу чIыплэ ифэу
кыхыхкIы — «шыблэ гъогъо-
шхом фэдэу тынахэ зэхэгъэ-
хъагъэу гъашIэр итэхы». Къо-
шшо гъуанэ уисын нахьы, тэ-
ккжъым утесэу псым уетмэ
нахьышIу еIо усакIом. «Чъы-
гитIоу шъофым зитыубыта-
гъэу тижыбгъэ кыилы бгъэ-
кIэ тыхэт, зэцзэлашхэм зед-
тъэуIагъэу мыхъужыщт узым
титIо тыфэд». Ау жыгъэр
кIепшэу зэрэмыкIоджырэр,
гум пэблэгъэ цыфым пщагъом
зызэрэхимыгъэбылхъажьы-
рэр усакIом кIеIо, ар зышигъэ-
гъупшэнэу сыд фэдэ кIуачIэ
лIымыхъуми («Сэ мы дунайм
сызыIажни кытемыкIан»),
«Ар сIэIо шъхьакIэ, тыдэ сэ
рэкIуи, шым иныбжыкIоу
укъызготышт, къушъхъэ сы-
хъунэу сэ есэрэкуи, тIокIэшхо
куоу санIу уитышт. Сыд гу-
чэр адэ гукIэ сфэпытэу сыды
амалыр тыдэ кыисхын? Сижы
къэшэгъуи узэрэхэтэу, джа зыр
сфэшIэштмэ, бгъэм удэсчын»).
Нахь гушыIэ пыти шыI, «джа-
зыр сфэшIэн сэ» ыIорэп, «сфэ-
шIэштмэ» еIо нахь, ехьырэ-
хьышэ ин гупшысэм зэрэхэ-
лIыр нэрылIэгъу. Гум шызэ-
пыкIыгъэ лъэмэджыр зэпы-
къэуоцожьыгъуай, зэпысхэ-
жыгъэ пIоми, улэгъэ тьркъохэр
ащ егъэшIэрэу кытенэх.

Узйдэмьлэжэбагээм лэжы-
гээ хэпхын плэмэ, ухэукю.
Кынн зыпымылгым, гушлуа-
гууи пылэп. Кыни гушлуагууи
ары зэгот зышхэрэр — псы-
хо зышымыгхээрэм, нэпкытгу
зйдэщымылэм лээмьдж ты-
ралххэрэп — «Сидунай чы-
лэ зысылэзгугуэр зэкэл гу-
шло-гуузуу гу лынтфэм хечы»
«Сичлыгу»), ау анэх гухэлъ
хьарзынэр шлур ары — «гу-
пшысэ льяпсэу бгээм дэтлур-
гхуххэрэм коцыцэ пчэагээм
цахэзгэхэошт», шылэныгхэр
ичлыгу шыбайным, ац клуачлэ
шыгботыным фшл, кын кы-
фыкыоклми, ухьумэкло закбоу
кыфэнэжэрэр ичлыгу: «*Щэ
мыггор кээсу сызыритэку*
ххэрэм сэ сцизы бэни ац
хэгэотэшт». Ичлыгу шыщ,
ичлыгу нахь льяплэ илэп. Гури
псэри дунаим езыпхырэр шы-
фым ичлыгу шиухэсыгээ лэ-
мыджэу дунаим факлорэр,
шлүм, зэфагом фэзышэрэр —
джары усаклөм игупшысэхэм
альпэспэр:

*Сэ сӀэхъомбиншӀи
чӀыгум хэмыльмэ,
СӀэгущӀо лыжӀмэ
кӀысфамыдэшт.*

*Силэжсыгъяцэ цэрыцэу
здзымэ,
Сиорэд гунсэ льянсэ
иГэшт.*

СымэкьумэщышI сэ.
Бэдэдэ шIаггэ.
ЧIым сырилгъапсэу
сырибэнакIу.
СIэтыщт быракъэу
схьгэсэ шIаггэ,
СыжьэонакIу. Сыл-
жьакIу. СьусакIу.

Усэхэр сэнэшъхьэ къуатамэх,
усэхэр члым игъом хадзэгъэ
кощыцх, усэхэр зигъо хьугъэ
лэжыгьгър Гузыыхыжыхэрэ
цфыылэ хьалэцх. А зэпстэмэ
сэ сыряусакъу ело Мэшбашлэм.
Лэнэтлэ шъхьалэу илэр гьучл
ыгъэжьунэу е коц кьыгъэклы-
нэу арэл, лэнэтлэ пстэуми анахь
шъхьалэр шылэныгъэр зыгъэ-
шылэныгъэу, дунаир зыгъэду-
наеу, шьыпкърэ зыгъэшъып-
къэу, шүлътэгъур зыгъэшүлътэ-
гъоу, тыхэт дунаим кьуачлэу
хэлъыр ылэмычлэ илэу зыгъэ-
федэшъурэр усакор ары.
Ускло сэнэхьагым мэхъанэшхо
Мэшбэшлэ Исхьакъ реты. О
къапломи мэхьу, сэ къасломи
мэхьу, ау усаком кьылуагъэ
зыхьуаф, ащ имэхъанэ нэфэ-
шъаф, ар еж игушшыс, игууз,
игушлуагъу.

Мэщбэшілэ Исхьякь ымакьэ адыгэ мэкъэ зэфэшхьафхэм ащуплэхьагъ, шури, кьинри, дахэри, нэфынэри, мэхэахэри, лъапсэ зилэри зимылэри шылэ-ныгъм шхэзыхыфгъ. Мэщбашэм Ioф ышлагъап плэмэ, Тхэм кыпфидэнэп, лъанкьыр щэлэфэ ар зэрэрыщылэн гушлэ-ныгъэ ин филэжыкь. «Лъэпсэ шлэжыкь адыгэм ерэл» зыфилорэ усэмклэ адыгэмэ зызэраухъумэжын, зэрэзыфэлэжэ-жынкъэ фаер, дунаим уасэу кышыцафашыгъэр амыгъэклодэу, хахьо фашлынэу лъэпкым кыпелэ:

Имыгъоу чыгызм
 ылтапсэ къегъумэ,
Ар мэкIэ-макIэу шытзэ,
 мэгъужьбы.
Адыгэм шIэжьыр имыIэ
 хумэ,
ЩыIэкIэ папкIэу ятIэ
 мэхъужьбы.

Тэ нeпэ зыми
тырищыкIагъэн,
ТIагушьо дагъэмэ,
тигъхъэ щытфэжъын,
Ау лыгъу-лыстым джы-
ри тигъэнIыкIагъэн,
Лъэпкъ шIэжъкIэ адгъэм
зедгъэшIэжъын.

Адыгэмэ дахэ зэрафило-
рэм изакъоп, лъэпкъым ышэн
фау ымышлагъи щыI, гу зы-
лътэн фау зылъымытагъи
щыI, ышэн фау ымышлагъэ-
ри макIэп. Ымышлагэмэ анахь
ымышлагъэр, ышэн ылъэкIы-
нэу амал иIэ пэтэз, дунаим
ипхъыхэ-итэкъу зызэрэщари-
гъэшлыгъэр ары.

Дунэ нэфым ичI кьопэ
дахэр
Тхэм кызытетым,
сyd щыдгэхъаг?
Лыгэм зедгэхъызэ,
тилIыгэ нахэ

*ШъорышI-нэшIошIым
едгъэльэхъагъ.*

Джа нсэлгэ гуаор сыжэ
 кыыздэкИрэм
 Сыбзгу сэр-сэрү лыгьэр
 есэдзы.
 Уакъылынчэу шыр
 кызыпфэкИрэм,
 Ныбэнх зэпычым уанэм
 үредзы.

Ащ тэ тиІахы хэлъ: лъэпкым зыкІыныгъэ ымылэжышгугъэмэ, еж лъэпкыр ары зилажъэр.

Зэзэгьыныгьэр,
зэгурыложьыр
Зыхамьлэ лъэпкьыр
лъэпсэ пытэцтэн.
ЗэфычIэтIэныр,
къэIорэ-Iожьыр
Зилъэпкыгь узым бэ
ккыгьэшIэцтэн.

Адыгэхэр лъэпкъ пшы-
кӀутӀу мэхъух. Ахэр зэнэкьо-
къужьыххэз, зэдэлъжынэу зы
гупшысэ зэфагытыгъэп. Ащ
ифэмэ-бжымэ шыӀэжкӀэп зы-
лорэр непи хэукъо, МэшбашӀэм,
а зиунагъо бзӀоныых ыгорэм
фэдэу, ыгу зыу, ау гугъы зы-
дидыгыжьэу мы усэмкӀэ («Ты-
адыг») къыдгүрегаӀо:

*Тыгэмгуен,
тыгжэдыгъон,
Бэслыныен — тыадыг.
Тыабдзахэн,
тышансыгъэн,
Къэбэртаен —
тызычъыг.*

*Тызылгэпкээ
тыншгылтлүмү,
Адыгабзэр тлүл,
тымакь.
Лгэпкэ зэхэдзыр тлүлэ
лүлми,
Зэдэтлгыгыр зы быракь.*

Льэпкым зыкшишлэжынэу,
гьогоу кыкшлрэм рьплэжы-
нэу, шлоу хэлъыр ыгэдэхэнэу,
мышунэу хэлъым энэкоку-
нэу усако́р мэугтэ. Мыш фэ-
дэу льэпкым нуз-гукъао кы-
зытхыкыгытэ усако́ джыри
кытхэкыгытэ:

АдыгацІэр тuІзу тэхьми,
Охьэхьаим тыхэмыкІ.
А зы псыдзэм
тыздехьми,
Оры-сэрыр жэм дэмыкІ.

*Адыгагъэм тытелІыхъэ,
Ар тІэкІэкІми,
 тимыгъап.
ЛъэпэцІеу
 зытэлл҃ыхъэ,
Тынэчанми, тымыхът.*

Зэ эггорэм зыпкыы-зыльэу
 Лъэпкь ышлыкIутIур
 слъэгъужьына?
 ГушIо-нэшIукIэ тэ
 тызэплъэу
 Лъэпкь зыикIы
 тыхъужьына?

Тхъэр ины, кӀочӀэшху. Гу-
гъэри ины, нахьышӀум шыуфэ-
бан еӀо адыгэ үсӀкӀошхом.

ЩЭШЭ Казбек.
Филологие шІэныгъэхэм-
кІэ доктор.

(Джыри кыкІэлъыкІошт).

Хэутыным
узшыкэтхэнэу щыт
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
Зыщыкэтхэгэхэ
уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

Шушлагъэр бгъэбгъон

плъэкІыщт

ЕпльыкІэхэр

**Нэчэс Анжеликэрэ
Дзыбэ Мыхамэтрэ.**

Районхэми ащызэхарэщэх

Жьякъщэкъл Марин,
Кушъэкьо Сим, Хъурэнэ Аз.

**Жьакъщэкъул Марин,
Кушъэкьо Сим, Хьурэнэ Аз.**

Быцтэкьо Азэмаг.

Быштэкъо Азэмат.

КІЭЛЭЩИКИУ ФУТБОЛЫР

Къыблэ шьолъырым щанэкъокъущтых

*НэКлугбгъор зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТЫЛЬ Нурбий.*